

శ్రీ రస్తు.

శ్రీమెగా దక్షిణామూతయే నమః.

స్తోమకృతైః భజనకాస్త్రే

— శ్రీ తిథి నిర్ణయ కాండ ప్రారంభః. శ్రీ —

— నిమేషాది కాలనిరూపణమ్. —

అథ కాలానిరూప్యతే ॥ నచకర్మాంగభూతే, తదాహగా
గ్యః ॥ తిథిపక్షత్యవారాది సాధనః ప్రాగ్భూతాః ॥ వ్యభిచారా
ధావేన స్యాతం త్యేగతతేషాం, ఇతి ॥ ద్వాదశాది ॥ యత్త్రిభా
వ్యసక్షత్రేనారేషుత్రిదయవ్యధా ॥ దివ్యతః పానివర్ణంవా పాలక (స్త్రీ)
దివంప్రేతే ॥ అసాలయోవ్రునమోహం దశనిప్రింపదంవ్యభే, ఇతి ॥
కాలమిహోవ్రుసాధితేదా దనకపాకాః ॥ తదాహగాగ్యః ॥ అక్షి
పక్షపరిక్షేపా నిమేషః పరిక్షితః ॥ ద్వానిమేషాశ్చటర్పాద బ్య
త్పటిటలవస్తస్మితః ॥ ద్వానివక్షుగజ్యోతః కాష్టాకృతాదక్ష
ణాః ॥ త్రింశత్కష్టాకలాపాకృతా రిభాస్త్రీంశస్త్రునూతః ॥ తే
తత్త్రింశదహారాత్రీ ఇత్యాహగజనాకాదహారా, ఇతి ॥ తిథివ్యధావ
ముక్తంకాలాదశే ॥ రేషుద్వాద్యోగవిదహా కృతాదక్షాశ్చటర్పాద
నూ ॥ కలావ్యవేనిర్యాణైః తిథరానాన్యవ్యవక్షయో, ఇతి ॥ నూ
ర్యాచంద్రయనోః సన్నిహితాదశాః ॥ దివ్యోషణాభూతానూభవతి
ఇందోకలానాంపాప్రవేనిర్యాణైశ్చస్త్రుంశ్చవక్షయో, ఇతి ॥ నూ
దయస్తిథయోభవయతిత్వభాః ॥ తత్త్రింశదహారాత్రీ నాన్యవ
హాః ॥ యదాహ్యసవృద్ధిరశేషఖండతిథిర్భూతి తదానిరూపణానిర్య
తే, హ్యసవృద్ధిరగాగ్యేణదశితే ॥ ఇర్యావహితతా హ్యసాన్య

విధం తిథిలక్షణమ్ || ధర్మదర్శనశాస్త్రే తిథిస్త్రేధావితరణత్వే
ఇతి ॥ భర్తృసమతీధిః, దర్శనశాస్త్రే, హింసాక్షయ్యత్వా ||

— ఖడ్గిచౌ విధిసమేన వ్యవస్థామాహవ్యధాగ్యతః —

నిమిత్తకాలమాహాయ వ్యక్తిర్వినివిద్యయోః | విధిప్రాజ్యతి
ధౌతత్ర నిమేకకాలమాత్రే ॥ తేభీరాంప్రాజ్యతానామ కర్మాను
ష్ఠానయోగ్యతా | నిమేకపునిన్యత్వాత్తా కాలమాంజుపెక్షతే, ఇతి ||
దశేనాన్యతాస్యస్యస్య దద్యాద్యన్యన్యలోదకేన, ఇత్యాదివిధిః
కర్మానుష్ఠానయోగ్యతాభిమపెక్షతే | అమావాస్యాయాంనగచ్ఛే
త్సప్తకాలామపిస్త్రియమ్ | తైలంచసంపూజేదామం వృక్షాదీంశ్చ
సచ్ఛేదయేత్, ఇత్యాదికో నిమేకస్థితిమాత్రేమపెక్షతే ఇత్యర్థః || ఏవం
చసతిఖండతిథౌ పూజ్యోన్యోన్యేణా తస్యం భవతి, తత్ప్రతిపదమరభ్య
పంచదశ్యం తాస్తిథయః కృమేణనిర్ణయంతే ||

— పృతిపదైవ్యభ్యమ్ —

పృతిపద్వివిధాశుద్ధావిధాచేతి || యానూర్కౌదమిమారభ్య
పునరునయివ్యంతా భవతిసాశుద్ధా | సర్వాప్యారాధ్యతిథయః ఉద
యాదుదయస్థితాః | శుద్ధాభివినిర్భేదాః పష్టినాదీ (నాశాస్త్ర) హి
వైతిధిః, ఇతి స్మరే || శుద్ధాభిత్పృతిపదవిహితం సర్వం నిశ్చంతై
స్తతానువైయమ్ |

విధాదద్వివిధా, పూర్వకనెదశయత్వా, ఉత్తరదిన్వితియా
యత్వా, ఇతి || తేభీర్యవిధాయః పూజ్యత్వమాహాపేక్షసనిః

పంచమీసప్తమీచైవ దశమీసత్రయాదశీ | పృతిపన్నమీచైవ
కథేవ్యాసమ్ముఖాతిధిః, ఇతి || సమ్ముఖత్వంచ సగ్రందపురాణ వివే
చితమ్ ||

సమ్ముఖాగామసాయాహ్వావ్యాపిని దృశ్యతేయదా | పృతిపత్నం
ముఖా కార్యయా భవేదాపరాహ్నికీ, ఇతి | వ్యాసాది || పృతి

పక్షేన విజ్ఞేయాయాభవేదా పరాష్ణికీ, ఇతి || ఏతస్మైవ పక్షస్యా
 నుగ్రాహక ఉత్తరవిధ్వాయా నిషేధోబృహద్యసిష్టేన స్త్యతే | ద్వితి
 యా పంచమీబేధాద్ధవమిచ త్రయోదశి || చతుఃశిచోపవాసేహ
 న్యుః పూర్వోత్తరేభి, ఇతి || ద్వితియాదయః స్యవేధేనపూర్వా
 ముత్తరాంచ తిథిం హన్యంత్యభిధానా ముత్తరాధా వ్రతిపదుపవా
 సే నిసిద్ధాభవతి || తథాచ బృహ్మకైవలైః || వ్రతిపత్వంచమీభూతం
 సావిత్రివ్రతపూణిమా | నవమీదశమిచైన నాపౌష్యాః పరిసంయు
 తాః, ఇతి || సావిత్రివ్రతపూణిమా సావిత్రివ్రతయక్తాపౌణిమా
 సీ | ఏకచంద్రపూర్వవిధ్వాయాః వ్రతిపదః పూజ్యత్వాభిధానం శుద్ధవ్ర
 తిపద్విషయమ్, అతఏవోక్తంనిగమే || యగ్త్యగ్నియగ్నిభూతానాం ప
 జ్ఞుర్వ్యోర్వసురంభయోః | రుద్రేణద్వాదశీయక్తా చతుఃశాశ్వాచ
 పూణిమా | వ్రతిపద్యవ్యచూచాస్యా తిభ్యోమ్యగ్నం మహాఫలమితి |
 యగ్న ద్వితియా || అగ్ని స్తృతీయా | యగ్న చతుఃశిః | భూతంపం
 చమీ పక్షపక్షీ మునిసప్తమీ వసురస్తమీ | రంభగంశామీ | రుద్రశి
 వీకాదశి | అత్యయక్తాగ్నాదీ నప్తయక్తేషు పూర్వాతిథిరుత్తర
 విధ్వాగ్రాహ్య, ఉత్తరాతుపూర్వవిధ్వాత్వక్తంభవతి | స్తృత్యంతిరే
 పి || ఏకాదశీకథాపక్షీ అమావాస్యచతుర్థిశా | ఉపాహ్వాఃపరిసం
 యక్తాః పరాఃపూర్వేణ సంయుతాః, ఇతి || అవ్యత్యాపి || పప్తప్తమీ
 అమావాస్య కృష్ణపక్షేభిమోదశి | ఏతాఃపరయుతాః పూజ్యాఃపరాః
 పూర్వేణ సంయుతాః, ఇతి || అత్రప్రతిపద్యవ్యచూచాస్యా, ఇతి పరాః
 పూర్వేణ సంయుతాః, ఇతి చామావాస్యాయుతాయాః వ్రతిపదః ఉ
 పావ్యత్వాభిధానాత్ శుద్ధవ్రతిపద్విషయత్వేన స్ఫుటమవగమ్యతే |
 నవ్యోతాని నచనాని కృష్ణపక్షవిషయకయోగేన దిశపి ద్వాబయం
 తక్యంతే | ఏతదనుసారేతైన, “వ్రతిపశ్చద్వితియాస్యాత్ ద్వితియా
 వ్రతిపదుతా” ఇత్యవప్త బ నదనం కృష్ణపక్షవిషయశ్చవైవ సం

१०३३ - १०३४ - १०३५

[illegible]

Digitized by Google

తథానామేతద్ మైత్రీనామకథితం । పంచమ్యయేపి తథయస్తితి
 పూర్వాంతథోత్తరం ॥ త్రిభిన్నా మాత్రైః స్వస్థైః సామాన్య
 యుచిభిః స్వస్థైః ఇతి ॥ పూర్వేనన్యయామానం తతః క్షమావాసాత్ తత్త్రి
 మూహూతాతాతతోధికా వాసాప్రతిబంధం విన్యతి, అపరేక్ష్యతస్త
 వయాత్పాక్ ద్వితీయాత్త్రీమాతా తతోధికావాసాపి పూర్వాం
 వ్యతివధం విన్యతిస్త్వేన స్వతః సాధాణోపేధో విశేషవచన భా

వ వివయోద్యస్తస్యః । వెధ్యాపి ప్రతివత్ యాదివాత్రిమూహూతాన్
తతాధికావాధిభేత్ సూర్యబాహోకనమ్యతామ్ ॥

తదుక్తంకాలనిర్ణయే ॥ శుద్ధావిద్వాత్తిథి శుద్ధాసీనాతిథ్యా
స్యయామాది । ఉదయోపాంతయంతిభ్యా విధ్యతేత్రిమూహూతైః కైః ।
సామంతూ లరమూతద్వన్నూనయంతి నవిభక్తే । వెధ్యాతిమూ
హూతైః సన్నూతావేదమంతైః లి । శుక్లపక్షేచ్యవిద్వాక్ష్మేవిద్వా
ద్వితియయా । ఉచోపాంతయంతిన్ముక్తే ముఖ్యాస్యేదాపరాంతికి ।
తదధావేదకాయాహ్వా త్యానీనపరగృహ్యతామ్ । ప్రాతస్సంగవమ
ధ్యాపన్నైః పరాహ్వామయిద్వితైః । తత్రాహ్వాపంపధాభాగోము
ఖ్యోత్పన్నోపాధాగత్య ఇతి । పూర్వాహ్వాపరాహ్వా ఇతిద్వేదా
విభాగః । పూర్వాహ్వాపరాహ్వాపరాహ్వా ఇతి త్రేధావిభాగః ।
పూర్వాహ్వాపరాహ్వాపరాహ్వాపరాహ్వా సాయాహ్వా ఇతిచతుర్ధా
విభాగః । ప్రాతస్సంగవమధ్యాహ్వాపరాహ్వా ఇతి పంచభావిభాగః ।
ద్వైతాద్వైతవిభాగాత్పంచభా విభాగస్యవిహా
స్తృతిసమ్ప్రత్యాప్త్యవస ముఖ్యైర్భాగైః సాక్షాత్సాధనః । వినఃచసత్య
త్రేహ పంచస్వరూపైర్భాగైః పంచమం సాయాహ్వాభాగం వ్యావృత
తఃపూర్వం చక్షుశః పరపరాహ్వా భాగంయాశుక్లప్రతివత్ స్వకృతితా
వృశీపూర్వోద్ధృతవాసేపూర్వానవోపవాసః భవిష్యేత్పురాణ
కాతికమాసానాదయ్యే సాయాహ్వాభాగనాది నియమవిధాయ ప్రితి
పదివిహితః । నూనః శీఘ్ర తత్రామసిప్రతిపద్యవరేహని । వ్యప్తే
గురు చోపవసే ప్రహరేనం ప్రరప్రహాః, ఇతి । సుందపురాణే కా
తికశుక్లప్రతివది బలుస్సేవోవిహితః । ఏవమాస్యత్రాపిద్రష్టవ్యమ్ ॥

— సంకల్పకాలః . —

పూర్వవిద్వాహం శుక్లప్రతిపదియాయ మాసవాసోవిహితైః
స్వప్రాతరేవ సంకల్పః కాల్యః । తదానీం జ్యోతిశ్శాస్త్రసిద్ధప్రతిప
దభావే స్మృతిభిరాపాదితాయః ప్రతిపదస్సత్వాత్ ॥ అతివనదే

స్వతిముక్తాఫల - ధర్మకళాస్తో

నలః । యాంతిధిం సమనుప్రాప్యస్త్విస్తం యాంతిదివాకరః । సాలిధిర్న
 కలాజ్ఞేయాదానాగ్ధ్యయిన కమఃసు, ఇతి । అత్యకవకస్త్రితి బహు
 వచనాదుపవాసాది నిఖలదైవకమః పరిగ్రహః । అత్యస్తమయాత్సూ
 ర్భిం ముహూతకత్రియవ్యాపిసీం తిధిం సమనుప్రాప్తేతి వ్యక్త్యయం
 సతుకలొల్పవ్యాప్తిర్విషక్షితా ॥ తథాచ న్యధఃస్థిః ॥ యశ్చాంతిథా
 వస్తమియా త్సూర్యస్త్రిముహూతకత్తైః । యోగబాసజపాదిభ్యస్తా
 మేవావకీమేతిధిమ, ఇతి ॥ స్కంధేపి ॥ యాంతిధిం సమనుప్రా
 ప్యయాత్సస్తం పద్ధిసీయః । సాలిధిస్తద్ధినేపాక్తా త్రిముహూతక
 యదాభివే, ఇతి ॥ సారేపి ॥ యాంహోప్యాస్తమస్తేష్ట్యైః స్యా
 చ్యేత్యాంతిముహూతకగా । ధర్మకృత్యమ స ర్వముసంపూర్ణాం
 తాంవిదుముకధాః, ఇతి ॥ ఏవంససాయంత్ర త్రిముహూతక శక్త్యప్ర
 తిపదుపెతాయాంతిథా ప్రారంభేనలల్పవ్య ప్రతిపదుపవాసః కతక
 న్యకతినిస్తయః । పూర్వవిధ్వాయాం శక్త్యగ్రతినది ఉపహసంకృ
 త్వాఽనరమ్యస్త్రిగ్ధం తేసారణం కుర్యాత్ ॥ తిహాహనువింశతి ॥
 తిధిసక్షత్రనియమే తిధిసం తేసారణమ్ । అహోవ్యధాం రాష్ట్రేతు
 వ్రతభగవదాశ్చయత్, ఇతి ॥ నిగమేపి ॥ పూర్వవిధ్వాంతిధి
 మ భేదువశ్యవణవిసం । ఉపావ్యవిధిసక్కుర్యాత్తత్త్వం చతుః పా
 రణమ్, ఇతి ॥ స్కంధేపి । తిధిం మేననరాసానుచవాగ్ శక్తిపాది
 మ । తిధ్యంతేపారణంసంకార్య ద్విశాశివనకమః తేమ, ఇతి । అన్యద
 తిధిభాంత పారణాస్యోపవాగః కన్వదిత్ స్తర్కతే ॥ తిగ్ధం తేదైవభాం
 తేద పారణంయత్రోచోద్యతే । యావత్త్రిమూర్త్యుః కలికాన్యం పో
 తరేవహిసారణమ్, ఇతి । యత్తు దేవలవచనమ్ ॥ ఉపవాసేయస ర్వము
 పూర్వశ్చేసారణం భేత్ ॥ త్త్రాన్యోసాగ్ధ్యం ధర్మకమేవా
 వసర్వతి, ఇతి ॥ ధర్మక() సమ ॥ కల్పకాన్యకత్తాన్యకత్త స
 విధ్వాశక్తిభ్యుపవాసవిషయం ॥ పూర్వవిధ్వాయాం విపింసోపవా

సత్యతేనాపి నిమిత్తేన తత్కామస్తానానంభవేనత్వత్తవద్ధాగౌణకా
లత్వేనగాగ్రహ్యే ॥ పౌర్వాస్థికాస్తుతిథయో దేవకాశ్యఫలవదాః ॥
ఇతి సామాన్యేన స్తుతాత్ ॥ ఉక్తంవకాలనిజ్ఞానసంగ్రహే ॥ అథా
వేదపరిపదస్వతల్యః పోలిరివ్యతే । తిథిస్త్రియావతారావశ్యేత్తి
థ్యంతే పాండవేత్ ॥ ముఖ్యతిథ్యంతరామెతు తిథికేపోషిగృహ్య
తామ్, ఇతి ॥

— ఏకభక్త నిజ్ఞానము —

అత్రైకభక్తం నిజ్ఞానమే, తద్వత్ప్రవిధం, స్వతంత్రమగ్యాంగము
వవాస ప్రితినిధిరూపంచేతి । తేమస్వతంత్రం బ్రహ్మపురాణవత్వతే ।
ప్రతిపద్యైకత్వానీ సమాప్తే కపిలాపగ్రహే, ఇతి ॥ తత్ప్రకమకాల
వ్యాపిసీతిథిగ్రాహ్యే । మోయస్వవిహితః కాలస్తత్కాలవ్యాపిసీ
తిథిః, ఇతి స్తుతేః ॥ కమకాలస్తత్కమక స్వరూపంచేత్కభయం
స్కందపురాణమితమ్ ॥ దినాధానమయేతీతే భుజ్యతేనియమేన
యత్ ॥ ఏకభక్తమితిప్రాక్త మతస్తత్సద్వివేచనీ, ఇతి । దేవ
హాపి ॥ దినాధానమయేతీతే భుజ్యతేనియమేనయత్ ॥ ఏకభక్త
మితిప్రాక్తం న్యూనంగాసత్యమేబుత్, ఇతి ॥ అత్రేదినాధానస్యోపరి
సాధకముహూతకవరిమితః కాలఏకభక్తస్యముఖ్యః, దినాధానీతేన
తేనమనంతరధావితావత్, అస్తమయాత్పూచీనాగౌణకాలః, దినైవే
త్యభ్యనుజ్ఞానాత్ । అత్రేముఖ్యకాల వ్యాపిసీతిథిగ్రాహ్యే ॥ అతపివ
పాద్యే । మధ్యాహ్నవ్యాపిసీగ్రాహ్యే ఏకభక్తేనదాతిథిః, ఇతి । బో
ధాయనోపి ॥ మధ్యాహ్నవ్యాపిసీగ్రాహ్యే ఏకభక్తవ్రతేతిథిః, ఇతి ॥

— నిజ్ఞాతవ్య విషయ పాడివిధ్యమ్ —

అత్రనిజ్ఞాతవ్యవిషయః పౌధాభిద్యతే । పూర్వేద్యురేవ మ
ధ్యాహ్నవ్యాపిత్వం, వరేద్యురేవతద్యాపిత్వం, ఉభయత్రతద్యాపి
పిత్వం, ఉభయత్రతదధానః, ఉభయత్రసామ్యేన తదేకదేవవ్యాపిత్వం,

స్త్రుతిమంత్రాఫలే - సహజాశ్రయే

దైవమ్యోగతదో దేశస్వాసిద్ధింకరః । రత్నోద్యోగవర్జితీయోయోజనా
 భావహ్ను వ్యాపితవస్త్రేన నిర్ణాయకత్వం । తృణేయోపాసకాద్భాగ్యా
 హ్య । ముఖ్యకాల వ్యాప్తిస్సమగ్నసి గౌరవాలవాన్వయైః ఫలితావ
 త్ । చతుర్థేః పి పూర్వవిధైవ, ఉభయోర్ముఖ్యకాలవ్యాప్తిభా
 వేపి గౌరవాలవాన్వయైలాభాత్ । పంచమేద్యయమైన న్యాయాయా
 జ్యః । షష్ఠేనుయన్కిదినే అధికవాన్వయి సైకాగ్రాహ్యః । ఏకాదశిం
 త్రైలోభకలనిరీతం । అనన్యంగంకీర్తిరంభాదాత్మకం ॥ పూర్వావ్య
 తెహసరదతీ మధ్యాహ్నవ్యాపినిశిభా, ఇతి । షష్ఠ్యాహ్నపూజయే
 ప్పూజ, ఇత్యాది కాస్త్రే రంగినః పూజాదేశాభావాత్సాధ్యం తస్యైవ
 సుభక్తస్య ముఖ్యకాలానంభవాత్ ॥ ఉపసాహస్యస్యైవ పూజాదేశ
 భక్తిముపవాస తిథౌకాగ్రం । తస్యగౌరవేనానంతర్యత్ । అంతరము
 మంతుః । తిథౌమత్రావవాసస్సప్తదశభక్తేనూతి, ఇతి ॥

— సక్తనిరూపణం. —

ఆధవక్త్రనిరూప్యతే, తద్వనరామపురాణాదవ్యతే । ముఖ్య
 శిష్యేసిజేవత్యే పరితపశ్యాత్నిష్ఠవత్ । అనన్యంగంకీర్తిరంభాదాత్మకా
 త్రా విష్ణుచక్రాజయేత్, ఇతి । సక్తః కరుర్విత, దివాఅధుంబానా
 రాత్రాభోజనం కుర్వితేత్యన్తః । తస్యకాలఉత్తరగానాత్సాధ్య
 ముహూర్తాస్తమయాత్పాక్ పరితస్థితభావిభా । తస్మాదన్యాయ
 కుర్యాత్ హరిసక్తవ్రతాదృతే, ఇతి । కూర్తపురాణం । పూర్వ
 షష్ఠ్యాపినియత్రీ ర్విముహూర్తాయరాదివా । తదాపక్తబ్రతకుర్యా
 త్ సావధాన్యస్యనిషేధవత్, ఇతి । ఏతత్ చరిత్రోదయాన్వయైర్భక్త
 ల్పః, సాయంకాలవాన్వయైరనుగల్గ ఇత్యేవంసంభవం । తథాపి కాలవ్యా
 యం భవిష్యత్పురాణేవర్ణితం । ముహూర్తైరిదివచక్తం పూజయే
 మనీషిణః । సక్తత్రైద్యసాన్నక్త మహంమన్యేగణాధిప, ఇతి । అ
 స్యచకాలవ్యయస్యాపికారిభేదేన వ్యవస్థామాహదేవతః । సక్తత్రైద్య

నాన్న కంగుహస్థస్యబుద్ధైఃస్పృశం । యతేదిశాప్తమేభాగ తస్య
రాత్రానిసిద్ధ్యతే, ఇతి । స్పృశ్యంతరేపి । వక్త్రనిశాయాం కుర్వీత
గ్మహస్థావిధిసంయుతః । యశిశ్చవిధవాపైవ కుర్యాత్తత్పదివాకరం ।
దివానక్తఃకుతతోక్త మంతమేఘటికాద్వయే । నిశానక్తఃకుతవిజ్ఞే
యః । యామేధాప్రథమేనదా, ఇతి ॥ రాత్రీనక్తభోజనకాలమాహ
వ్యాసః ॥ త్రిముహూతః ప్రదోషస్సృష్ట్యానావస్తాగతీనతి । న
క్తంతప్రతికర్తాన్యమితి శాస్త్రవిస్మయః, ఇతి । నక్తత్రిముహూ
తాత్తక ప్రదోషవ్యాపిసామంతిభౌకాభ్యం ॥ యదాహవత్సః । ప్ర
దోషవ్యాపిసాగ్రహ్య సదానక్తప్రతికర్తః । ఏకాదశీనినాగ్రాహ
శుక్లేష్టైతథాస్తృతా, ఇతి । అయమపివిషయః పూర్వాభిప్రేతే । పూ
ర్వద్యురేవ ప్రదోషవ్యాప్తిః, అవరేద్యురేవ తదాహ్వాప్తిః, ఉభయత్ర
తదాహ్వాప్తిః, ఉభయత్రతదభావః, సామేప్యతదేక దేశాహ్వాప్తిః, వై
షమేప్యతదేక దేశాహ్వాప్తిః, ఇతి । తస్యప్రథమద్వితీయదేశాః ప్రదో
షవ్యాప్తినియమాకా । ఉభయత్రతదాహ్వాస్తావరలిఖితే ॥ తథా
హాబాలః । సదైవశిథ్యోరుభయోః ప్రదోషవ్యాపిసీలిభః । తత్ప్రా
త్తరత్రీనక్తం స్యాదుభయత్రాపిసాత్రీభిః, ఇతి । ఉభయత్రాపిదివారా
త్రావసీసాతిథిర్విద్యత ఇత్యర్థః । ఉభయత్రప్రదోషవ్యాప్త్యధా
వేపిపరైవ ॥ తథాహాబాలః ॥ అతథాశ్చేవరత్రీస్యా దర్శాగ్రతం
గలెతిసా, ఇతి । ప్రదోషేతదభావేపి అర్థమయదర్శాగ్రతస్సా
విద్యతే తతస్సాగ్రాహ్యత్యర్థః । ఈదృశేవిషయే గృహ్యహియతి
వద్దివానక్తమాచరెత్ । తదుక్తంస్కందపురాణే ॥

ప్రదోషవ్యాపిసాగ్ర ద్దివానక్తవిధీయతే । అత్తనోద్విగుణ
చ్ఛాయా మతిశ్యామిత్యానూతే । తన్నక్తం క్తవిద్యాహునకనక్తం
నిశిభోజనం । ఏవంజ్ఞాత్వాతతావిద్యా స్సాయాహ్వాకుఃకుక్రియా
త్ ॥ కుర్యాన్నక్తప్రతీనక్త ఫలంభవతినీశ్చితమ్, ఇతి । ప్రదోషవ్యా

పిశ్యాఃశిశౌ భానువార సంకాంత్యాదినా గృహస్థస్యాది యోదారు
 త్రోహజన నిపెధస్తవాదితైవన క్త కుర్వాత్, అథాదధిపశ్యత్సరా
 ణే । యేత్వాదిభ్యదినే బ్రహ్మకాంత్యంతుర్వంతిమాసవాః । దినాన్తైతే
 పితృర్వీరకా నిపెధాద్యాత్రిభోజనై, ఇతి । అస్తింశ్చదివాభోజనే
 ఉత్తమోంతిమ ముహూర్తః ॥ మధ్యమఉపాంశ్యైః । తతఃసాంప్రదా
 జఘన్యః । సమచనన్యైతిహస్తభాగ త్రిమహూర్తా వచనాన్యవప
 ద్యంతే । రాత్రిభోజనపి ఘటికాత్రిమముత్తమఃకాలః । ఘటికాష
 ట్కంమధ్యమఃకాలః । పృథోహస్తమయాదూర్భ్యం ఘటికాత్రి
 యమిష్యతే, ఇతి । త్రిమహూర్తః పృథోవసాన్యద్రీవానస్తంగతే
 నతి, ఇతిదస్త్యతే, సీధపర్వంసాజఘన్యఃకాలః । నక్తప్రకర్వీత,
 రాత్రోతుర్వీత, ఇతిసామాన్యసాభిధానాత్ । ఆసారనక్తేషు సామా
 న్యేన వైషమ్యేణ వాదిపద్యయే పృథోమైదేశవ్యాస్తావపరేద్యురేవ
 నక్తంకార్యమ్ । సాయంకాలన్యగౌన్య తిథివ్యాప్తత్వాత్, సారన
 క్తేషు సాయంకాలైః దేశ వ్యాప్తౌపూర్వతిథిగ్రాహ్య, పృథోషకా
 లన్య తిథివ్యాప్తత్వాత్ ॥ అర్కద్వపర్వరాత్రోచ చతుర్దశ్యప్తమీ
 దివా, ఇత్యనెనదివా చతుర్దశ్యప్తమీ యోగేనతిభోజనే ప్రియశ్చి
 త్తాభిధానాత్ దివాతత్సంబంధ సమయేభోజన నిపెధోవగవ్యతే ।
 నిపెధస్తనిన్యత్సాత్తా కాలమాత్రిమపెక్షతే, ఇతి స్మశ్శేత్స తస్మిం
 బంధా భావనమయేతు భోజనంననిషిధ్యతే । అతఃపరాత్రో పర్వ
 యోగే భోజనేనిషిద్ధతద్విగమెనతి క్వచిద్భోజనమభ్యున్నయతేమ
 నునా । చంద్రసూర్యగృహేనాద్యా దద్యాత్ సౌత్వా విముక్త
 యోరితి । వ్యాసోపి । నాద్యాత్సూర్యగృహేత్సూర్య మపి సాయం
 శశిగృహేత్ । గృహకాలేదసాశ్చియాత్ సౌత్వాశ్చియాచ్ఛముక్త
 యోః । ముక్తశశినిధుంజిత యదినస్యాన్తహనిశా, ఇతి । వృద్ధగౌత
 మోపి । చంద్రసూర్యగృహేనాద్యా త్తస్మిన్నహనిపూర్వతః । రాహు

ర్విముక్తిం విజ్ఞాయన్నాత్వాకుర్వీతభోజనమ్, ఇతి । చతుర్దశ్యస్తమీని
వ్యేత్య నక్రవృతత్వాభావాన్నక్రన్యాయోప్యత్య నావతరతి । తదే
వం ప్రతిపద్యుపవాసైక భక్తనక్రాని నిర్ణేతాని ॥ తత్కృత్యుపసృజిప
త్పూర్వనిధే వాపాష్యా, కృష్ణచరితముత్తరవిధా, ఏకభక్తనక్ర
యోస్తు సర్వాసుతిథిషు శుభ్యన్తువ్యధోవిహ్యప్తానిర్ణయః ॥

—* ప్రతిపదిదానవృతాదీని. *

దానవృతాదీని ఉత్తరవిధాయాం ప్రతిపదిక తేజావ్యాని, లేషాం
దైవశాస్త్రే । తథాశుశ్చద్ధయాజ్జనల్కః ॥ పౌర్వాష్టమీకాస్తుతిథయో
దేవకార్యేఫలప్రదాః, ఇతి । అహ్నఃపూర్వోభాగః పూర్వాష్టమీః
సచముహూర్తాత్ప్రాయాత్తః స్మాతఃకాలః, కర్మకాలవ్యాప్తిచ
వృద్ధయాజ్జనల్కృతిహ । కర్మణోయస్యయః కాలస్తత్కాలవ్యా
పినీతిథిః । తయాకర్మాణికుర్వీత శ్రాన్వద్ధీనకారణమ్, ఇతి । గా
గ్ర్యశ్చ । యోయస్యవిహితకాలస్తత్కాలవ్యాపినీతిథిః । తయాక
ర్మాణికుర్వీత శ్రాన్వద్ధీనకారణమ్, ఇతి ॥ ఏవంచ ఉదయానంత
రం ముహూర్తాత్ప్రాయవ్యాపినీతిథిః దానాదౌగాహ్య ॥ యాంతిథిం
సమనుష్ఠాప్య ఉదయంయాతిభాసగః । సాంతిథిః సకలాజ్ఞేయాన్నా
నదాన జపాదిషు । వృతాపవాసన్నాదౌ ఘటికైకాయదాభవే
త్ । ఉదయేనాతిథిగాహ్య శ్రాద్ధాదానస్తగామినీ, ఇతి దేవలాది
వచసం వైశానవరాధికరణానయేన (త్రి) ముహూర్తవ్యాప్తిప్రశం
సావః । అశ్రాపియోధాభివ్యతః । ఉదయకాలేనూర్వేద్యురేవ త్రి
ముహూర్తవ్యాపినీ, పరేద్యువ్యేవశివావ్యాపినీ, ఉదయశ్రాపి త్రిము
హూర్తవ్యాపినీ, సాభిమాన్త్రైవిముహూర్తవ్యాపినీ, సామ్యేనచై
షమ్యేనవా త్రిముహూర్తైకదేశవ్యాపినీతి । తత్ప్రభమద్వితీయయో
ర్నాస్తిసందేహః । తృతీయాదిషుచతుర్ముఖక్షేప్తస్యస్తమయవ్యాప్తేః
కర్మకాలబాహుళ్యస్యచ లాభాత్పూర్వేద్యురేవానుష్ఠాన మితిని

ణయః । పితృకాలస్తుశాగ్ధకాండే నిరూపితః ॥ అయమేవ నిరూపితః త్రరాసు నర్వాసు తథిమ సామాన్యేన సంచారయిత్యః ॥ విశేషస్తుతత్రితతాభిధాన్యతే ॥

ఇతి పృథివన్నిరణయః.

— అథ ద్వితీయాది నిరణయః. —

తత్రతుద్వితీయాయాః పరవిద్ధాయా ఉపాప్యస్వంభుగురాహః । ఏకాదశ్యప్రమిషస్థి ద్వితీయాదచక్షురదశీ । అమావాస్యస్థితీయాచ ఉపాప్యస్తుపరాన్వితాః, ఇతి । వ్యసః ॥ తృతీయాయాయతాకార్యా ద్వితీయానతుపూర్వయా, ఇతి । యదాతు పూర్వేగ్భురుకయపూరభ్యావ రెద్యురుదయిస్యవరి త్రిముహూర్తానంతర తేతగా పూర్వేగ్భురేన సంపూర్ణ తథిశ్వాదుకనానః । తగుక్తకాలనిరణయః । పూర్వేగ్భురసతిహితః పరేద్యుక్తీమహూర్తకా । సాద్వితీయాపరేద్యుక్తీమహూర్తానిద్రాః తేనరా, ఇతి । తృతీయాచవిద్ధైగ్రాహ్యః ॥ రంభాభ్యన్యతేతు పూర్వవిద్ధాగ్రాహ్యః । తగుక్తం బ్రహ్మకైవలైః ॥ రంభాభ్యాం వజ్రయిత్యాదు తృతీయాద్విజనత్తను । అన్యేనునర్వకార్యే హు గణయక్తాప్రకస్యై, ఇతి । గణనతుర్థిః ॥ స్త్రీస్వంతిరేపి ॥ ద్వితీయయానువిద్ధాచేత్ తృతీయానకచాచన । కేశవ్యానాభిభస్తాత సమః కామాభిభత్పరైః ॥ నివయేకా చరంభాభ్యాం స్త్రీతీయాం పుణ్యనని నీన్, ఇతి । చతుర్థకానివరవిద్ధైవగ్రాహ్యః ॥ యదాహుహుద్యసింతః ॥ ఏకాదశీథాసస్థి అమావాస్యచతుర్థికా । ఉపాప్యస్వంభుగురాహః పరాః పూర్వేగ్భుసంయతాః, ఇతి । విశాయకన్యతానుష్ఠానైః మధ్యాహ్నవ్యాపిని చతుర్థిగ్రాహ్యః ॥ తదాహుహుస్థతిః ॥ చతుర్థిగణనాథస్య మాత్మవిద్ధాప్రకస్యతే । మధ్యాహ్నవ్యాపినిచేత్స్య త్పరతశ్చైత్పరహని, ఇతి ॥ మాత్మవిద్ధా

తృతీయావిధా । స్వశృంతరెసి ॥ మాతృవిధాప్రశస్తాస్యాచ్చశుభీ-
 గణనాయకే । మధ్యాహ్నపరతశ్చేత్సాన్యత్ కాగవిధాప్రశస్యతే,
 ఇతి ॥ సాగపంచమి ॥ ఏకభక్త్యాదేన మధ్యాహ్నవ్యాప్తిః యో-
 ధాభేదేనతి, యదాఽపరేభ్యురేన మధ్యాహ్నవ్యాప్తిస్తదాపరా,
 ఇతరేషు పంచనుభాదేషు జయాయోగస్య ప్రశస్తత్వాత్ పూర్వ-
 ద్భ్యురేనసాధనతి ॥ పంచమి పూర్వవిధే నగ్రాహ్య ॥ తదాహహరి-
 తః ॥ చతుర్థ్యాకాండయతా కార్యా పంచమినగయానతు ॥ దైవేక-
 మోక్షానిశ్చయేన శుక్లపక్షేతథాసిత్, ఇతి ॥ వస్తీపరవిధాగ్రాహ్య ॥
 తదుక్తంబిష్టుభయోక త్తరే ॥ ఏకాదశ్యప్రమిపస్తీ పౌర్ణమాసీదతుడ-
 శి ॥ అమావాస్యాత్పృథీయాచ ఉపామ్నస్తుపరాన్వితాః, ఇతి ॥ స్కం-
 దనృతీశువస్త్యుః పూర్వవిధాయాగ్రాహ్య త్వమాహవసిష్ఠః । కృ-
 ష్ణాస్తమిపరాపంచమి శివరాత్రి చతుడశి । ఏతాఃపూర్వయతాః
 గ్రాహ్యైః సిద్ధ్యంతే నారణంభవత్, ఇతి ॥ యదికదాచిత్ తిథిక్షయో-
 వశాత్ ఉత్తిరవిధావలభ్యతే తదాస్కందవృత నదన్యస్యపి ప్రతా-
 నిపంచమి విధాయాంకేనవ్యాని ॥ తదాహవసిష్ఠః ॥ ఏకాదశీస్పృతి-
 యాచ వస్తీప్రసత్తయోదశి । పూర్వవిధాతుకతకవ్యా యదినస్యాత్ప-
 రేహని, ఇతి ॥ సప్తమిగ్రాహ్యవిధే నగ్రాహ్య । పష్ట్యయతాసప్త-
 మిచ కతకవ్యాతత్సంభవదా, ఇతి స్మృతేః ॥ ఉత్తిరవిధాప్రతిషేధ-
 స్కంద పురాణదశితః । వస్త్యేకాదశ్యమావాస్యా పూర్వవిధా-
 తథాప్రమి । సప్తమిచవిధాననాపాష్యం తిథిపంచకమ్, ఇతి । పూ-
 ర్వవిధాహస్సప్తమ్యా అలాభేనాత్తరవిధాగ్రాహ్య ॥ తదుక్తంకా-
 లనిర్ణయే । సప్తమిపూర్వవిధే వ ప్రశంభునితవ్యపి । అలాభ-
 పూర్వవిధాయాః పరవిధాపిగృహ్యతాన్, ఇతి ॥ అథాప్రమినిణే-
 యతే ॥ తచ్చిశుక్లాస్తమిపరవిధాగ్రాహ్య ॥ తథానిగమే ॥ శుక్లపక్షే-
 ప్రమిప్రస శుక్లపక్షేదతుడశి । పూర్వవిధాసకతకవ్యా కతకవ్యా

పరసంయుతా । ఉపవాసాదికార్యేషు హ్యేషధర్మఃస్మితాతనః, ఇతి ॥
 స్కాందేపి ॥ అస్తమిననమిమిశా కథావ్యాధూతిమిచ్ఛతా । సప్త
 మ్యాచాస్తమిచైవ నకథావ్యాఖిభిజ, ఇతి ॥ కృష్ణవజ్రేపూర్వః పూర్వ
 యాః పరిగ్రహః పరవిద్ధాయాః పృతిషేధశ్చనిగమేపత్యతే । కృష్ణవ
 జ్రేష్టమిచైవ కృష్ణవజ్రేపతుడశీ । పూర్వవిద్ధానకథావ్యా సువి
 ద్ధానకన్యచిత్ ॥ ఉపవాసాదికార్యేషు హ్యేషధర్మఃస్మితాతనః,
 ఇతి ॥ వృతిపశేషేతుతతితత్త్వాప్రవ్యా ॥ తథాపూర్వాస్తమినంజ్ఞ
 కవృతిపశేషవివయే భవిష్యత్పురాణైః । శాన్తీనిగ్రహణమి తథా
 పూర్వాస్తమివయా । పూర్వవిద్ధే సకథావ్యా నిగ్రహాత్మికలక్షణ
 నమ్, ఇతి ॥ కృష్ణజన్మాస్తమిచితాత్ జయంతివశాభిన్నం । అస్తాన్త
 మివృతిపశేషధిరైవ నిమిత్తం । జయంతివశాభిన్నం హేయోగః । అస్థా
 చస్తవ్యతే । శాన్తీనిగ్రహణశ్చేషే కృష్ణజన్మాస్తమివృతిం । నకరోతిన
 రోయన్తు భవతిక్రూరంరాక్షసః । శాన్తీనిగ్రహణమాసన్య కృష్ణజన్మాస్తమి
 నరాధిప । రోహణీయకలధ్యేత జయంతిసామసాతధి, ఇతి ॥ వసిష్ఠ
 సంహితాయాం ॥ శాన్తీనిగ్రహణశ్చేషే రోహణీయకలధ్యేతాస్తమి ॥ య
 దాకృష్ణానరైలక్షణా సాజయంతితికీర్తితా । శాన్తీనిగ్రహణశ్చేషేహ్యగో
 నభస్యేతుభవేచ్ఛుకం । తయోరభావయోగస్య తిక్తికావచానసంభ
 వః, ఇతి । అశ్విశాన్తీనిగ్రహణ ముఖ్యకలౌపనభస్య ఇత్త్యుచ్యతే । ఏ
 తదేవాభిప్రేయ విష్ణురహస్యేపి ॥ అస్తమికృష్ణవజ్రేపూర్వ రోహణీయ
 క్షసంయుతా । భవేత్ప్రాప్తవదేమాసి జయంతి సామస్తవ్యశా, ఇతి ॥
 అత్రీశాన్తీనిగ్రహణస్య ప్రాప్తవదేమాః సింహశాన్తీనిగ్రహణాః ॥ కిం
 చజ్యోతిషావే ॥ శాన్తీనిగ్రహణ ప్రాప్తవద్యానా యశానిగ్రహణ
 తారవిః । జయంత్యావదనుర్యాత్ హుకకటకస్యయోగ, ఇతి ॥ వా
 రాసాపి ॥ సింహరాశిగ్రహణాన్య గగనేజలదాగత । మాసిపా
 పదేష్టయ్య మధకరా త్రేవిధాయా । బుధవారేష్టయగ్న రోహ

ధ్యాత్వరమంతకః । శుభేహిషణియోగేచ కాలవేసయతేతథా । వ
 సుదేవేనదేవ్యా మహంజాతౌస్త్రివద్భజ, ఇతి । యస్త్రివర్తకా
 వణేవా సభాస్యేవాజయంతి ససంభవతి తస్మిన్సర్వే శాశ్వతమనవీవ
 క్కస్థాస్తమీప్రతిమనుష్టేయం । తస్యస్వరూపముపవాసమాత్మకః । కేవ
 లసోపవాసేన తస్త్రివర్తకా న్నదినేచుమ । సప్తజన్మకృతాత్పాపాన్తుచ్య
 తేనాత్మసంభవః, ఇతి స్మృతేః । యదిశిష్టాస్తత్రాపి జాగరణదానా
 దికమనుతిస్థంతి అనుక్రియంతునామ । అవిద్యద్వేషపుణ్య విశేషైర్ని
 తస్యాచోద్యులనసంభవాత్ । శాస్త్రేణతుప్రాప్త ముపవాసమాత్మకం ।
 జయంతివ్రతస్యతు దానాదిసహిత ఉపవాసః స్వరూపమ్ ॥ తథాభ
 విష్యోత్తరే ॥ మాసిభాద్రపదేష్టమాం నిశిభేక్మస్థపక్షకః । శశాంకే
 వృషరాశిస్థే ఋష్యేరోహిణినంజ్ఞకే । యోగేస్త్రివసుదేవాద్ధి దేవకీ
 మామజజ్ఞత్ ॥ తస్మాన్నాంపూజయేత్తత్ర శుచిఃసమ్యగసాపిత్రిః ॥
 ద్యాహ్మణాన్బాజయేత్తత్ర భక్త్యాదద్యాచ్చక్షిణాం । హిరణ్యంమె
 దిసింగావో వాసాంసికుసుమానిచ । యద్యదిష్టతమంత్రత్ క్షస్త్వో
 మేప్రీయకామితి, ఇతి ॥ జయంతివ్రతకృత్యం నారదీయసంహితా
 యాం స్మర్యతే । ఉపాషణంజన్మదినే కుర్యాజ్జాగరణంచయః । అథా
 రాత్రీయతాష్టమాం సాశ్వమెథిఫలంలభేత్, ఇతి ॥ శుద్ధనిత్యంజన్మా
 ష్టమీవ్రతం । కరణైఫలవిశేషాస్తరణాత్ అకరణైప్రవాయస్తరణా
 చ్చ ॥ నిత్యంకామ్యంచ జయంతివ్రతమ్ । అకరణైప్రవాయస్తర
 ణాత్ ॥ ఫలవిశేషస్తరణాచ్చ । తథాహి, జన్మాష్టమాం అకరణైప్రవాయ
 వాయస్తర్యతే ॥ కృష్ణజన్మాత్సవప్రాప్తే యోభుక్షేతు ద్విజోత్త
 మః । త్రైలోక్యసంభవంపాపం తేనభుక్తంద్విజోత్తమ, ఇతి । స్కాం
 దపురాణేపి । యోనకుర్వంతిజానంతః కృష్ణజన్మాష్టమీవ్రతం । తేభవం
 తిసరాపాపాః వ్యాళావ్యాఘ్రాశ్చకాసనే, ఇతి ॥ తథాజయంతివ్ర
 తస్యాకరణైప్రవాయస్కాందే స్మర్యతే । పూద్రాన్నైవశుభయ

త్వానం తవహి ప్రథభోజితే । తత్త్వానంలభోజితం తి జయంత్యాభోజితే
జనేకృతే । అర్హిత్తుమ్మనస్సు రాచస్య ప్రీతిగోచరేభిహా । సల
కొయదుశామాళ జయంతివిమలస్యత । సకరోతిమహాభిష్టో జ
య తిసంజ్ఞకవృణం । యమస్యవశమాపన్నః సహతేనాకీంశ్చభాం ।
జయంతివాసరేహిప్తి కరోత్సుదనపుంసం । సంపిద్యతేతిమా
తుయమమాత్రైకశేబరమ్, ఇతి ॥ జయంతిస్యశక్త్యధానం విశేషోభా
తాభవిష్యత్తతే । పరివనకాంవిధానేన నాన్యత్కృత్యనాదన । సరో
వాయదివాహరీ యథోక్త ఫలమాప్నుయాత్ । పుత్రిసంతానమా
రొగ్యం సాధాగ్యవతులంభేత్ । సదాధర్మకలిర్భూత్వా హ్యతా
వైకుంఠమాప్నుయాత్ । తత్కృదివ్యేనమానేన వనకలకంయోగిస్తేర ।
భోగాన్నానావిధాన్భూత్వా పుణ్యశేషాదిహగతః । సర్వకామసంప్ర
ద్ధతు కలమహరిజాయతే, ఇతి । పాదైపి । సోదేహనిగతానా
తు పెరిత్యంసాశిశంవరైః । యైవృతాహ్నిశేమసి అన్తమిరోప
ణీయతా । కింపునర్బుధవారే సోమనాపివిశేషకః, ఇతి । సమజ
న్తాప్తమీవృతే ఫలం సగృహే ॥ సప్తవర్షతాత్వాపా నుభవతానా
త్యసంశయః ॥ ఇతి, తత్సప్తదశినిగ్ధంకాచ్యోప, ఇతిచేన్నైవం । ఉ
పాత్తదురితక్షయమాత్రేణ కామ్యత్వేనంభ్యావంశసాదేవీ హ్య
త్వ వృసంగాత్ , సత్యపిపావక్షయేఫలాంతరాకామ స్తగం లో । త
తాకేవలనిత్యం జన్తాప్తమీవృతం । నిత్యకామ్యజయోపేషానం । న
న్వేనంవృతిభేదేనతి యదాదినద్యయేష్టమీవతతాతే రోహిణీతూత్తర
దిన ఏవతదాపూర్వదినే జన్తాప్తమ్యుపవాసః , అపరేభ్యుపవాసం
త్యుపవాసకృతి నైరంతర్యేహోపవాస ద్వయం వృసంజ్ఞలైతచిన్న ।
రోహిణీయోగసంభవేజన్తాప్తమ్యాతి తత్రైవకర్తవ్యత్వాత్ : సర్వ
త్యకిధిష్టలభ్యయోగస్య కేవలతిథేభ్యుప్తత్వేన కేవలాయాస్తిభేష్ట
త్యోపేక్షణీయత్వాత్ । యదాత్వేకస్తిన్నేన దినే అష్టమీవతతాతే

రోహిణ్యాచయజ్యతేతదా జన్మాష్టమీజయంత్యోగసహస్రయోగస్యా
 పత్యంభావిత్వేన తత్రజయంతివ్రతవివ జన్మాష్టమీవ్రత మంశభావతీతి
 నేష్యథగువహసప్రసంగః । తదుక్తంచాలనిర్ణయః । యోగిన్యపేక్ష
 జయంత్యాఖ్యో యోగోజన్మాష్టమీవ్రతా । అంశర్భూతాజయంత్యాం
 స్యోత్ బుక్షయోగఃప్రశస్యతే, ఇతి । గౌహ్యతిథినిర్ణయోవ్యుత్ ।
 జన్మాష్టమీజయంత్యాఖ్యో భారత్య పృథానత్వాత్తన్యోగోతివ్రత
 స్తః । తదుక్తం నసిష్టసంహితాయామ్ । అష్టమీరోహిణీయక్తాని
 త్యభేదయదిదృశ్యతే । ముఖ్యకాలఇతి ఖ్యాతస్తత్రజాతౌ హరిస్సన్
 యమ్, ఇతి । విష్ణురహస్యేపి । రోహిణ్యామధరాత్రేతు యదా
 కృష్ణాష్టమీభవత్ । తస్మాన్మధ్యదశసంశౌరే హాంతిపాపం క్రిజ
 స్తజమ్, ఇతి । ఏవంచనత్యధరాత్ర్య నద్భావవిదాత్రకర్మకాల
 న్యాత్తిః । తత్రయోగీభ్యః ॥ రోహిణీసహితాకృష్ణామసేచ శ్చా
 వనేష్టమీ । అధరాత్రాదధర్మోద్భవం కలయాపియదాభవేత్ ।
 జయంతీనామసావోక్తా నర్వపాపప్రణాశినీ, ఇతి ॥ వక్షాంతరమా
 హసవీవ । అధరాత్రాదధర్మోద్భవం యోగధాతుటికాన్వితా ।
 రోహిణీదాష్టమీగృహ్య ఉపవాసవ్రతాదిన్య, ఇతి । ఏకభుటికా
 న్వితాహ అధాతుటికాన్వితాహ । తత్కాండమధః సంవద్యతే ।
 శ్రావ్యభాగావసాసే ఏకాభుటికా, ఉత్తరభాగాదావేకా, మిలి
 త్వానిశీథ శబ్దవాచ్యం ముహూర్తం, తావత్పరిమాణికాలౌ ము
 ఖ్యకల్పః, తదసంభవే అధాతుటికా, తస్మాత్తవ్యసంభవేకలేతి ।
 సోయమధరాత్రయోగో ముఖ్యకల్పః, రృత్సాక్షిమూలాత్రయో
 గోత్పంతముఖ్యః, యదాకదాదిన్తమూర్తయోగః స్వల్పయో
 గశ్చానుకల్పః । తథాజన్మనఃసహితాయాం । అశోరాత్ర్యం త
 యోర్యోగౌహ్య సామ్రాజోభవెద్యది । ముహూర్తవన్యహా
 రాత్రయోగశ్చేత్తముపాషయేత్ । వానరేనానిశాయాంతా త్త

త్యస్వల్పాపిరోహిణీ । విశేషణనభామానే సాచావోమ్యాహనీషిభిః,
 ఇతి । యోయంజయంతి ఎతియోగనిణయః సవవ జన్తాప్తమీవి
 తెపిద్యప్తయః । దివావాయాదివారత్యా శాస్తిచేద్యోహిణీలా ।
 రాత్రియక్తాపకరీవిత విశేషణేందుసంయుతామ్ । అప్తమీశివరా
 త్యిశ్చ హ్యధరాత్యాదధాయది । దృశ్యతేఘటికాయాసా పూర్వ
 విధాపకీతికా, ఇతి స్మృతేః । తత్యజన్తాప్తమీద్వివిధా । శుద్ధా,
 సప్తమీవిధాచేతి । సూర్యోదయమారభ్య పవనతమాసప్తమీశు
 ధా । నిశీథాదరావక్సప్తమ్యా కియత్యాపియక్తావిధా । శుద్ధాపి
 పుననశీకవాప్త్య వ్యాప్తిభ్యాఃద్వివిధా । తత్యనిశీథవాప్తిపిసీము
 ఖ్యా । విశేషణేందుసంయుతామితి వచనాత్ । నిశీథవాప్తిరహి
 తాపి రాత్రియక్తా, పకరీవితేతి వచనాద్గ్రహితవాప్తిభవతి । నస
 పూర్వేద్యు ర్నిశీథామూర్ధ్వమారభ్య వరేద్యుర్నిశీథాదరావక్సా
 నమాప్యతే తస్యాముఖయత్య రాత్రిసంబంధిత్యాత్మకావవాస
 ఇతిచేత్ అపరేద్యురేవోపవాసః కార్యః । పూర్వస్సంకల్పకాలమూ
 రభ్య పవనతమావత్వాత్ । సప్తమీవిధాపితీవిధా । పూర్వేద్యు
 రేవ నిశీథవాప్తిపి, అపరేద్యురేవ తద్వాప్తిపి, ఉభయత్యాపి త
 ద్వాప్తిపిచేతి । తత్యవృథమద్వితీయయోః పక్షయోః నిశీథవాప్తిః
 ప్రయోజకత్వేన యానిశీథవాప్తిపి సావిశేషణేందుసంయుతా మితి
 వచనేన గ్రహితవాప్తిభవతి । తృతీయేత్వపరేద్యురుపవాసః, పూర్వ
 స్సంకల్పకాలమారభ్య వ్యాప్తిసంభవాత్ । రోహిణీసహితాప్తమీ
 చతుర్విధా । శుద్ధావిధాశుద్ధాధికా విధాధికాచేతి । తత్యశుద్ధా
 యాం సంపూర్ణయోగో నిశీథయోగో యత్కించన్తు మాత్రేయో
 గఇతి త్రైవిధ్యంభవతి । ఏవంవిధాయామపి త్రైవిధ్యమ్ । ఏతేషు
 షట్సుపక్షేషు దినంతరయోగాభివాదుపవాసే సంభవతోనాస్తి ।
 యోగతారతమ్యాత్పూర్వస్త్య తారతమ్యంభవతి । యత్కించన్తుమా

తేయోగః ప్రశస్తః । నిశీథయోగః ప్రశస్తతరః । సంపూర్ణ
యోగః ప్రశస్తతమః । శుద్ధాధికాతు సూర్యోదయమారభ్య ప్రవృ
త్తాఽవరేద్యుః సూర్యోదయమతిక్రమ్య వతఃమానా । సాచత్రివి
ధా । పూర్వేద్యురేవ రోహిణీయుక్తా, అవరేద్యురేవ తద్యుక్తా, ది
నద్వయేపితద్యుక్తాచేతి । తత్రాగ్నియోగస్తి సందేహః । రోహిణీ
యోగస్యనియామకత్వాత్ । తృతీయేతురోహిణీయోగస్య ఉభయ
త్రసమానత్వేపి గుణాధికత్వాత్ పూర్వేవోపాష్యా । తథాహి,
యేయముపాష్యత్వేనాక్తా పూర్వాతిథిః సారోహిణీయోగభద్రాత్రి
ధాభిద్యతే । అష్టమీఽత్సూర్యోదయమారభ్య ప్రవృత్తారోహిణీకదా
చిదవరేద్యురపి కియతీవతతే, కదాచిత్పూర్వేద్యునిశీథమార
భ్య రోహిణీవతతే, కదాచిన్నిశీథాదూర్ధ్వమారభ్య ప్రవతతే
తే । తత్రనిశీథమద్వితీయయోనిశీథాయోగస్య సత్త్వాత్ పూర్వేద్యు
రేవోపవాసః । తృతీయపక్షేదినద్వయేపి నిశీథేజయంతీయోగోనా
స్తి । పూర్వేద్యునిశీథే కేవలాప్తమీ, అవరేద్యుఃకేవలరోహిణీ, త
త్రనిశీథయోగాభావేపి రాత్రియోగస్యసత్త్వాదష్టమ్యుః ప్రాధాన్యా
చ్చపూర్వేద్యురుపవాసః । తద్వైవశుద్ధాధికా సూర్యోపాష్యా । ని
శీథాదర్వాక్సిప్తమ్యు యుక్తాఽవరేద్యురపి విద్యమానావిద్ధాధికా ।
సాచత్రివిధా । పూర్వేద్యురేవ రోహిణీయుక్తా, అవరేద్యురేవత
ద్యుక్తా, ఉభయత్రతద్యుక్తాచేతి । ప్రథమద్వితీయయోను రోహి
ణీయోగో నియామకః । యాతూభయత్ర రోహిణీయుక్తా విద్ధాధి
కానాపి నిశీథేజయంతీయోగమపేక్ష్య చాధాభిద్యతే । పూ
ర్వేద్యురేవనిశీథయోగవతి । అవరేద్యురేవనిశీథయోగవతి ॥ ఉభయ
త్రాగ్నితాదృశి । ఉభయత్రాగ్నినిశీథయోగరహితాచేతి । తత్రప్రథమ
ద్విదీయయోనిశీథయోగో నియామకః । శృతీయచతుర్థయోగపర
దిభవోపవాసః । అవరేద్యుః సంకల్పకాలే తెలినిక్షయోగస్య స

రాత్రి : బయట నిద్రించుచున్నవాడ దివ్యమణివలెనా? బుగటా? వా శవ రుద్రాక్షబాణాధీనమతః । తను క్షంబోద్భవమనగాఁడు । కేవల మొకరకమును మోటుకొనినింపఁడై । నాన్వరూప్యానానానా నిలవమిరొదాణియతా ॥ కింపుననుకూలమారేని పూజేనానిని నె పటి । కింపుననుకూలమందుత్తాకులకొక్కాస్తుకుక్తిదా, ఇతి । స్కూల గెడి ॥ ఉపయేవాత్సవికంది న్నవమినికలాయది । శవస్థునిగనం యుక్తా పూజానోత్సక్తానందయతా । అపిననననతేనాని లభ్యతే వాథవానవా, ఇతి । ఉక్తరీత్యావిహితేతిథా నుపనానంకృత్యావిధ రెయ్యః పూర్వాష్టాహరణంకృత్యా ఉపవాసంసమాపయేత్ । ఉప వాసేయస రేష్టేను పూర్వాష్టాహరణంతకాత్ । పారణం తం సగిం డ్దేనం వ్రతాంబేదిగజభోజనమ్ । లభ్యమైవరేత్రాల్పే వైవకుల్యా ద్వితాంతరమ్, బలిస్త్యతే । ఏవంసమాప్యతిః పూర్వాష్టాహ రంసామ్రో క్వదింపవానిః స్త్యతే । ఉత్తమామధరొకిణ్యాం న కుర్యాత్సారణంక్వదిత్ । తిథిరప్తగుణంహంతి నక్షత్రంతుచతుగుణ ణం । తస్మాత్సంయత్తతః కుర్యాద్విధానంచసారణమ్, ఇతి । నార డీయే । తిథినిక్షత్ర సంద్యోగే యనానామరూపకాత్ । పారణంచ నకతావ్యం యావన్నేకస్యసంక్షయః । సాంద్యోగికేప్రతేష్టాపై నా త్రైకోపివియుజ్యతే । తప్త్రేనసాంబంధర్యా దేవంచగదితోనినమ్, ఇతి ॥ బ్రహ్మకైరతే ॥ సర్వేషామేవంబాసేషు నివాసారామిన్య తే । అస్పృశాప్రణ్యహానినాన్య దృవేభారణపారణాత్, ఇతి । క్షు త్ప్రతరసి ॥ తిథ్యక్షయోగ్యాత్పూర్వో నక్షత్రాంతిపథాపివా । అథకదాత్రేగవాకుర్యాత్సారణంచరేహది, ఇతి । ఉపవాసం సాత్ప్రతేహది దివాయదుగ్రహమంగళిః । ఏదానారామితి సూక్ష్మీక ర్మ ॥ నక్షత్రానిమిన్యనేన ఏకదిరాంతపథాపిహితం । సోయనాను కిల్బం, యనిసరింబెగాతాః । విభిదర్యాగుణాదుః శివకేరంబా

నాథమతి తదాదివా ముఖ్యానుకల్పయోరుభయోరవ్య సంభవాదా
దా నాదానన్య నిష్కల్పకల్ప తిత్తాపునవాన పునక్తాపారణస్య
సృజిత్వరమః క్రియత్త ఇథకదాల్లేగవారు ర్యాదితి । అత్ర తస్య తిథి
సమ్యక్సంబోధయో రినువతకమోనయోరపి పౌత్రతకం సంపూ
ర్ణసృజిత్వమూలం పారణం వైవకుష్టతి । జయంత్యాంపూర్ణవిధా
యా మునవానః సమోచరేత్ । తిథ్యంతేవోత్సవాంలేవా వాతీకుర్వీ
నిపారణమ్ ఇతివచనాల్ ।

ననమినిరూపకాండః

అథనమమి నిరూపయత్తే, సాచదుర్గానరన్వతి వ్రతాదా పూ
ర్ణవిధైస్సగ్రాహ్య । ఆప్తమ్యననమియక్తా కతకవాన్యఫలకాంక్షి
భిః । నకు ర్యాత్తునమిలతాత విశమ్యతుక వాచన, ఇతి స్తరణాల్ ।
ఏవ వాచననమియత ముక్తమగ స్త్యసంహితాయాం । ఊరామననమి
ప్రొక్త కొటిపూర్ణగ్రహాదికా । తస్మిన్కాదినేమహపుణ్యై రామ
ముద్దిశ్యభక్తిం । యతిగంజితగ్రయతేకమక తద్భవక్షయకారణమ్ ।
ఉపాషణంబాగరణం పితౄనుద్దిశ్యతర్పణమ్ । తస్మిన్కాదినేతుకతక
వ్యం సగ్రాహ్యప్రియభీపుభిః, ఇతి । తత్ప్రాపవాసాజయంతీ వన్ని
త్యకామ్యరూపా । దైవరూప్యచతస్యద్విధా ప్రమాణబలాదవసీ
యతే । ఉపవాసవిధివాక్యేషు నిర్దిశ్యబ్రహ్మదాదేహాదీనాం క్రియా
న్నిత్యత్వసిద్ధిః । తత్సాధనాని సంగ్రహం కారణ సంగ్రహితాని ।
నిత్యంసదాయావదాయనకర వాచితకృమేల్ । ఇత్యుక్తాతికమే
దావ శుభైరత్యగచోదనాల్ । ఫలాశ్రుతేర్విష్ణయాచ నిత్యత్వమి
తికితికతమ, ఇతి । అత్రనిత్యానివదాన్యభిధీయంతే, అకరణప్ర
త్యవాయశ్చ స్తర్యతే ॥ అగస్త్యసంహితాయాం ॥ నిత్యమేవశుక
తకవ్యం ఊరామననమిప్రతిమ్ । చైత్రమాసినవమ్యంతు శుక్లా
యాం రఘునందనః । పౌర్ణమిరాసీత్పురాబ్రహ్మకా పరబ్రహ్మవక్తవ

లం । తస్మిన్ దినే తుకర్తస్య ముపవాసవ్రతం సదా । హస్తప్రేక్షితం రా
మననమి దినే మత్యో విమూఢధీః । ఉపాషణం నకురుతే కుంభీపా
కే ముపచ్యతే, ఇతి ॥ స్మృత్యంతరేపి । యస్తు రామననమ్యాంశు
భుక్త్యే మోహద్విమూఢధీః । కుంభీపాకే ముషో రేమ వచ్యతే నాత్రి
సంతయః, ఇతి ॥ కామ్యత్వంచ ఫలశ్రేణౌ దవసీయతే । తథాచ తత్రై
వ । కుర్యాద్ రామననమ్యాంశు ఉపాషణమతంద్రితిః । వమాతుగ్
భామాహ్నాతి సవైరామోభవెత్సవ్యం । తస్మాత్సర్వాత్తనాసర్వే
కృత్యై వననమివ్రతం । ముచ్యంతే సర్వపాపేభ్యః యాంతి బాహ్యన
నాతనమ్, ఇతి ॥ అన్యైశ్చాహుః ॥ వ్రతమిదం కేవల నిత్యం న తు
కామ్యమపి । పశుపుత్రిప్సగాది ఫలశ్రేణౌ నౌకాత్ । సంధ్యాము
పానతేయో కు సంతతం సంశ్రితివ్రతాః । విధూతపాపాస్తే యాంతి బ్ర
హ్మలోకం సనాతనమ్, ఇతి ఫలశ్రేణౌ నానాసర్వ యథాని
త్యత్వం తథాపాపక్షయద్వా రా మోక్షార్థత్యాదన్య నిత్యశ్రేణౌ మితి ।
అత్యుద్యాహ్నాహ్నాపినీ తథిగాహ్నా । మేషం పూషణి సంహృష్టై
లగ్నైక రూప కాహ్నయే । అవిరాసీత్స్వీకలయా కౌసల్యా యాంశ
రఃపుమా ॥ చైత్రీశుద్ధాతివనమి పునర్వసుయుతాయది । సైవన
ధ్యాహ్నయోగైశ్చ మహాపుణ్యశిమాభవేత్, ఇతి స్మృతేః ॥ యస్మిన్
వషే పునర్వసుయోగో నాస్తి తస్మిన్ వషే కేవలం నవమి ఉపాష్యా ।
కేవలం సదాపాష్యా నవమిశబ్దసంగ్రహాత్, ఇతి వచనాత్ । నాచ
ద్వివిధా, శుద్ధావిద్ధావేతి । సూర్యోదయచూరభ్య వ్రతాకామానా
శుద్ధా, త్రిముహూర్తాయా తదధికాయా వాప్తమ్యా యుక్తావిద్ధా ।
తత్త్రీశుద్ధాత్రివిధా । శుద్ధాధికాశుద్ధ నమాశుద్ధమ్యానాచేత, అత్య
నాస్తి సంతయః, దినాంతరే మధ్యాహ్నాహ్నాత్సవదానాత్ ॥ నాచ
పునః ప్రత్యేకం ద్వివిధా । పునర్వసునక్షత్రీయక్తా తదగహితాచే
తి । తత్త్రీ, పునర్వసుయుతా శుద్ధాధికాత్రివిధా, పూర్వేయ్య రేవ త

ద్యుక్తా, అపరేద్యురేవతద్యుక్తా, ఉభయత్రోద్యుక్తాచ, ఇతి । తత్ర
 ప్రధమద్వితీయయోర్నక్షత్రయోగో నియామకః । పునర్వస్వక్షణం
 యోగస్సప్తలోపియదిదృశ్యతే । చైత్రశుక్లనవమ్యాంతు సాతిథిఃస
 ర్వకామదా, ఇతి స్తృతే ॥ తృతీయేతుమధ్యాహ్నా పునర్వసుయ
 క్తందినంగాహ్వామ్ । తథాగస్త్యః । చైత్రశుద్ధాతుభవమీ పునర్వ
 సుయతాయది । సేవమధ్యాహ్నయోగేన మహాపుణ్యతమాభవేత్,
 ఇతి । ఏవంవిద్ధాయామపి కృష్ణాష్టమ్యాదివత్ వక్షభేదో నిణయ
 శ్చద్రస్తవ్యః । విద్ధానిషేధస్తు వైష్ణవవిషయః । నవమీచాష్టమీవిద్ధా
 త్యాజ్యావిష్ణవరాయణైః । తదన్యేషాంతునర్వేణాం వ్రతంతత్రైవ
 నిశ్చితమ్, ఇతి స్తృతే ॥

❧ దశావతారకాలః. ❧

దశావతారకాలః సంగ్రహశారణ సంగృహీతః ॥ చైత్రమా
 స్యసిలేవత్రై త్రయోదశ్యాంతిభౌవిభుః । ఉదభూన్తస్యరూపేణర
 త్నార్థమవనేహరిః । జ్యేష్ఠమాసేతథాకృష్ణే ద్వాదశ్యాంభగవా
 నజః । మందరంవృష్టతఃకృత్వా కూమరూపంహరిదధౌ । చైత్ర
 కృష్ణేశుభంచమ్యాం యజ్ఞోనారాయణస్సన్వయం ॥ ఘనంఎరాహరూ
 పేణ శృంగాభ్యాముద్ధరెజ్జలాత్ । వైశాఖశుక్లపక్షేతు చతుర్దశ్యా
 మినేస్తగ ॥ ఉద్భభూవాసురద్వేషీ సృసింహాభక్తవత్సలిః । మాసి
 భాద్రపదశుక్ల ద్వాదశ్యాం వామనోవిభుః । అదిత్యాంతశ్యపాజ్జజ్ఞ
 నియంతుంబలిమంజసామాగళిషేద్వితీయాయాం కృష్ణపక్షేతుభా
 గవః । దుష్టక్షత్రియవిద్వేషీ రామోభూత్తాపసాగ్రణీః । చైత్ర
 శుక్లనవమ్యాంతు మధ్యాహ్నారఘునందనః । దశాననవధాకాంతీ
 జజ్ఞైరామస్సన్వయంహరిః ॥ వైశాఖశుక్లపక్షేతు తృతీయాయాం హ
 లాయుధః । సంకషణోబలాజ్జజ్ఞై రామఃకృష్ణాగ్రజోహరిః । మా
 సేతుశ్చావణిష్ఠమ్యాం నిశీధేకృష్ణపక్షకే । ప్రాహ్లావత్యక్షణసంయ

కృష్ణం దేవక్యజీవనత్ || మాసిభాద్రపదశుక్ల ద్వితియాం యామింజనా
దశమః | స్నేచ్ఛాకాంతేకలావంతే రిక్తిరూపాభివ్యతి | అవసా
రదినేపుణ్యే హరిముద్దిశ్యత క్షతః || ఉపనాసావిమలహంసిర్భూతానా
త్యాయకల్పతే, ఇతి ||

—* దశమీనిర్ణయః. *

అథ దశమీనిర్ణయతే, తస్మాత్సనశిష్యురేవపద్ధయో పాదే
యవిభాగోస్తి || తథాచాంగిరాః || సంపూర్ణదశమీకార్యావర
యాపూర్వయాథవా | యక్తావమాషితాయస్తా శ్రిధిసానసర్వతోము
ఖీ, ఇతి | యథాసంపూర్ణతిథిర్దోషరహితా తథాపూర్వవిధ్వావర
విధ్వాచేత్యథః || అత్యవ్యవస్థామాహశంఖః || శుక్లవస్త్రేతిధిగ్రాహ
హ్య యస్యామభ్యుదితారవిః | కృష్ణవస్త్రేతిధిగ్రాహ్య యస్యామస్త
మితారవిః, ఇతి | నవమీదశమీచైవ నాపామ్యేవరసంయుతేతి ప
చనంకృష్ణపక్షవిషయ తయామోజనీయమ్ ||

—* ఏకాదశీనిర్ణయః. *

అథైకాదశీనిర్ణయతే, తతోనవాసో నిత్యకామ్యరూపః |
ఉపవాసవిధిమనిత్యత్వ సాధకానాం నిత్యాదివహూనాం శ్రవణాత్,
సాయుజ్యాదిఫలశ్రేవణాచ్చ! నిత్యశబ్దఉదాహృతో గాతుడభ్యుదాహరి ||
ఉపోవైకాదశీనిత్యం పక్షయోదుభయోరపి, ఇతి | సచాశబ్దఉక్తికి
సనత్కుమారసంహితాయామ్ || ఏకాదశీనదోషాప్య పక్షయోశ్శు
క్లకృష్ణయోః, ఇతి | ఏవమన్యాస్యపి “ఉపోవైకాదశీరాజన్యాస
వదాయస్సువృత్తిభిః || నకరోతిహియోమూఢ ఏకాదశ్యాముపాష
ణమ్ | సనరోసరకంయాతి రారసంతమసావృతమ్ || సమూఢామిది
ధానేన ద్వాదశీవ్రతము త్తమం (అత్యగ్రస్థపాతః) తస్య గంగంసరః
కృత్వా రారవంసరకంస్రిజెత్ || మాతృహానితృహాచైవ భ్రాతృహాగౌ
రుహాతథా | ఏకాదశ్యాంతుయోభుక్తేష్ట పక్షయోదుభయోరపి ||

ఇత్యాదీనినిత్యత్వ సాధకానిదృష్టవాని । కామ్యత్వసాధకఫలంచక్ర
యతే । విష్ణురహస్యే । యదీచ్ఛేద్విష్ణుసాయజ్యం సుఖంసంపదమా
త్మనః । ఏకాదశ్యాంనభుంజీత పక్షయోరుభయోరపి, ఇతి ॥ స్కాం
దేపి । యదీచ్ఛేద్విపులాభౌగాభౌ ముక్తించాత్యంతదులభామ్ ।
ఏకాదశ్యాముపవసే త్పక్షయోరుభయోరపి, ఇతి । నారదీయేపి ।
ఏకాదశీసమం కించిత్సావత్కాణం నవిద్యతే । స్వగమోక్షప్రదా
హ్యేషా రాజ్యపుత్రప్రదాయినీ । సుకలత్రప్రదాహ్యేషా శరీరా
రోగ్యదాయినీ, ఇతి ॥ కూర్మపురాణేపి । యదీచ్ఛేద్విష్ణుసాయ
జ్యం శ్రియంసంతతిమాత్మనః । ఏకాదశ్యాంనభుంజీత పక్షయో
రుభయోరపి, ఇతి ॥ తదేవంసిత్వాదిశబ్ద శ్రీనవాన్నిత్యత్వం, ఫల
ప్రదతాత్కామ్యత్వంచ సిద్ధిమ ॥ ఉక్తంచకాలాదశే ॥ సర్వస్త్ర
పుపురాణాతి హాసాదిమ వినిశ్చితం । ఏకాదశీవ్రతం తచ్చనిత్యంకా
మ్యమితిద్విధా, ఇతి । జిర్వాసుస్త్రతిమ సర్వేమపురాణేమ ఇతి
హాసేమ భారతాదిమచ ఏకాదశీవ్రతం వినిశ్చితంవిశేషేణ ప్రమితం
అశేననిరూపలత్వభ్యాంత్యా రేమూఢాః సందిహతే నిరస్తాస్తేదేది
తహ్యః । స్త్రోతయస్తాసమదాహ్రియంతే ॥ విష్ణుస్తోత్రా ॥ ఏకాద
శ్యాంనభుంజీత కదానిదపిహానదః, ఇతి । కాత్యాయనః । ఏకాద
శ్యాముపవసే త్పక్షయోరుభయోరపి, ఇతి ॥ కణ్వః । ఏకాదశీముప
వసేన్నకదాచిదతిక్రమేత్, ఇతి । సనత్కుమారః ॥ నిష్కృతి
మోద్యవస్యాత్తా ధర్మశాస్త్రేమనీషిభిః । ఏకాదశ్యస్త్రామస్య
నిష్కృతఃకావినోదితా, ఇతి ॥ నారదాపి ॥ ఏకాదశీసమంకించి
త్సావత్కాణంనవిద్యతే, ఇతి ॥ ప్రచేతాః ॥ ఏకాదశీవిష్యద్ధాచే
చ్యుక్తేకృష్ణేతదైవచ । ఉత్తరాంతుయతిఃకుర్యా మ్నూర్వాముపవసే
ద్ధూమీ, ఇతి । బృహద్రసిన్ధః ॥ ద్వాదశీఖటికాలావా యదిన
స్యాత్పరేహని । దక్షమిమిశ్రితాకార్యా మహాపాతకనాశినీ, ఇతి ॥

సూరికొప్పి : పురాణములలో యిది గొప్పదిగా వర్ణించబడినదిగా
 బాహ్యులొకటిగా వైరాదికాదువశాత్తూ । బహ్యుత్పన్నః । ఏకాద
 శీనలక్ష్యం । పంచాంగములలో । పంచ (పంచ) స్త్రీకాంతి)
 దిద్దామయి । బుద్ధిగానిగిరిమీద, ఇతి । కాద్యోననాన గాభిక్తి
 దిద్దామయి । పాదకాంతిగానిగిరిమీద, స్వామియొకటిగాభిక్తి
 ము । పంచాంగములలో పంచ (పంచ) స్త్రీకాంతి)
 లాపి । దశమస్థయేనిగిరిమీద, ఇతి । పంచాంగములలో
 పంచ (పంచ) స్త్రీకాంతి)
 భుండు । నగిర్బుద్ధిగానిగిరిమీద, ఇతి । గోభిలః । నశ భావజేత్ర
 యం । నాగిర్బుద్ధిగానిగిరిమీద, ఇతి । ఏకాదశ్యాం పంచ (పంచ)
 యోధుధయోరపి, ఇతి । ఏవయాదీని స్తోత్రమువనాని గోదవ్యాని ॥
 పురాణవచనాన్యదాహియంతే ॥ నాగిర్బుద్ధిగానిగిరిమీద, ఇతి ।
 ముగ్ధావ పిమ్మిసాహితకంధనమ । భక్త్యుత్పన్నయోతిరాజేంద్ర
 జన్మతాద్భువం । నేద్యశాపానకంధనమ । స్వరాజాభువనిద్యతే ।
 యాద్యశం న ద్దనాభవ్య దిశంపాతకవనిదం । సగంగానగరీభువ
 నకాశీనచమన్మరం । నచాపికోరంధ్రేన్యం నరేవానదదెవికా
 యమునాచంద్రభాగాచ తుల్యన్యనహలేదేశాత్ । అనాయాసే
 నరాజేంద్ర ప్రియతమైష్టవంపదం । ప్రసంగాదథదామంభా భాగ
 ద్వాధనరాధిప । ఏకాదశ్యామనశ్చన్యః సర్వమభాద్విముద్యతే,
 ఇతి, ॥ కూషాపురాణేపి ॥ వదంతిహపురాణాని భూరహిష్ట
 యోవరాననే । నభోక్తవ్యంనభోక్తవ్యం సంప్రప్తేన రిచిసతే,
 ఇతి ॥ విష్ణురహస్యేపి ॥ పరామాపదమాపన్నా హిషాహిష్ట
 ప్తితే । సూతకేమృతకచైవ నశ్యజేద్వాదవీవ్రతమ్, ఇతి ॥ ఏవ
 మాదీన్యవనాన పరాణిపదనానిహమాని సంతి, తానీహవిస్తరభ
 యాన్నలిఖ్యంతే ॥

బుద్ధులైవతేన || అరుణాదయేన సేవించిష్టతమోన్మేధ భవ్యతాః
 అరుణాదయవేదాయాం గావనావోనివారణ, ఇతి || విద్వానిశుభ
 ఉక్తోసాందయే || అననేభేషి నిపుండ్రదశమ్యైకాదశింత్యజేత్ || స
 రాయామిందున స్సంప్రేక్షం గంగాంభజవనిటలమ్, ఇతి || స్త్రోత్రం
 తరేత్ || కలాభేనాపివిద్వాన్సాధ్యశమ్యైకాదశిమితి || కలాభ్య
 కావరీత్యైవై త్యాదశింసముపానముత్, ఇతి || సోమ-కలాప
 జేధః అరుణాదయేనాంశ్చదశాన సమానుః | తత్రాయావోసంపాద
 థో వైష్ణవనిసయః | అవ్యకాయజపురాజే స్వప్నమవగమ్యతే | త
 నమిశేషశంయుక్తో యదిప్యావదుణోదయః | వైవాచాన్యంవైష్ణవ
 సత్త్వినై కావశిప్రతిమ్, ఇతి ||

—వైష్ణవోక్తాధరః—

వైఖానససాంశరాత్రాది వైష్ణవాగమోక్తాం ఓహంస్యావై
 వైష్ణవః | సాంశరాత్రాద్యాగమోక్త ఓహంస్యావైష్ణవైష్ణవః,
 ఇతి స్త్రోతః || పాండవురాణాం || వరాహావతారమున్నా మార్గ
 వాసముపస్థితి | వైకావశింత్యవైష్ణవః యాగ్యుపాతావైష్ణవి | త
 నూత్నాసర్వబీజేను నిజాచారాగవిష్టతః | వైష్ణవైష్ణవభూతానిన
 హివైష్ణవఉచ్యతే, ఇతి ||

—శ్రీ వైష్ణవైకాదశి నిరూపణః—

ఉ క్తలక్షణం వైష్ణవసృతి తిథిరేవనిరూపయ్య : | ఏకాదశి
 ద్వివిధా, అరుణోదయ పెధవతీకుర్ధాచేతి | తస్యవేధవతీవ్యభా
 త్యాజ్యః || తద్వినైకావశిప్రతిమ్, ఇత్యాదిభిఃకాదశిమితి, తత్రా
 రుణాదయపెధస్య ప్రతిపేధేనాంశ్చదయ వేధస్యత్యాజ్యసేవనభా
 సిద్ధం || కణ్వనచతుర్యతీ పూర్వముహూర్తం || యామిపెధవతీ
 తాదుణోదయమారభ్య పూర్వతాత్రైకాదశి సాద్వివిధా || అపిశ్చే
 నయైకాతద్రహితాచేతి || అధిశ్చించతుర్విధకుః | ఏకాదశ్యాధిశ్చే

దావదశ్యాధిక్యం, ఉభయాధిక్యం, ఉభయానాధిక్యంచైతి ॥ తత్కా
 ద్యేనంతిమ సత్తేన కుద్ధామవ్యవహితమమారభ్య పృవృత్తాం ప
 దిత్యజ్ఞానరెద్యుతవనాసః కరణవ్యః । తత్రైకాదశ్యాధిక్యే స్పృశ్యం
 దురం ॥ ఏకాదశీమదాపూర్ణావంతః పునరెవసా ॥ పుణ్యంకితుశ
 తిర్యక్తం త్రియోదశ్యాంతు పారణమ్, ఇతి ॥

కాండః ॥ సంపూర్ణైః కాదశీయత్ర దావదశ్యాంవృద్ధిగామినీ ।
 దావదశ్యాంబుజునంకార్యం త్రియోదశ్యాంతుపారణమ్, ఇతి ॥
 దావదశ్యాధిక్యేవ్యాసలహా ॥ ఏకాదశీయదాపుస్తా వరతోదావదశీ
 భవేత్ ॥ ఉపామ్యదావదశీలత్ర యదీచ్ఛత్పరమాంగతిమ్, ఇతి ॥
 స్పృశ్యంతిరేన ॥ ఏకాదశీమసంపూర్ణా దావదశీవృద్ధిగామినీ । వం
 దాతానామభిప్రాయా కోటిమిజ్జఫలప్రదా ॥ వంజళాందావదశీం
 క్ష్యంత్యు తులనార్యాత్పూర్వదాసరే ॥ సప్తజన్మాజితంపుణ్యం తత్
 మనాదేవనభ్యుతి, ఇతి ॥ ఉభయోరాధిక్యేతు నారదలహా ॥ సంపూ
 ర్ణైకాకాదశీయత్ర ప్రభాతిపునరెవసా । సప్తై రేవోత్తరాకార్యా
 ఉంతానావదశీయది, ఇతి ॥ గురురపి ॥ సంపూర్ణైః కాదశీయత్ర
 ప్రభాతిపునరెవసా । తత్కాపామ్యద్వితీయాతు వరతోదావదశీయ
 ది, ఇతి ॥ ఉభయాధిక్యరహితాయాంతుకుద్ధాయాం సకాపినందేవః ॥

ఇతి వైష్ణవదీక్షాయక్తానా మేకాదశీనిణికా.

—త్రిలింగమోక్తదీక్షారహితానాం స్తాతానామేకాదశీ నిర్ణయః—

అథశ్రోతస్తాతా వ్యవస్థిశానామాగమోక్త దీక్షాంహితానామే
 కాదశీ నిణికాయితే । అరుణోదయవేదస్య వైష్ణవవిషయత్వే వ్యవస్థి
 తేనత్యుదయవేదః స్తాతా విషయత్వేన పరిశిష్యతే ॥ అతివిసత్కర్య
 తే ॥ అతివేదోమహావేదో యోవేదస్తిథిమస్తృతాః । సర్వేష్యవే
 థాపిజ్ఞేయవేద స్ఫుర్వోదయేభుజః, ఇతి ॥ జేధాదీనాంస్వరూప

[illegible]

ఏవమప్రాదశభాభిన్నైకాదశీ । తదుక్తంబ్రహ్మసిద్ధాంతే ॥ శుద్ధావి
 ద్ధాదశమ్యా క్వదిదపిచతతా ద్వైధమేకాదశీయంప్రత్యేకంచ త్రిధా
 బాహుసంపీడముతా న్యుపకాధిక్యయోగాత్ । పత్యాప్రత్యేకభిన్నాః
 బాహుసంపీడమిద్వాదశీ న్యూనకాద్యైః సంబంధాదేవ మప్రాదశభిలు
 మితితాః కల్పనాస్సంభవతి, ఇతి ॥ ఆప్రాదశభేద పరిపాదనపూర్వ
 కం దుధాక్రియముపనాస నిశ్చయమాహ కాలాదర్శకాః ॥ శుద్ధా
 విద్ధాభిద్విధామ్యవశ్యతేః పునరితితిధా ॥ తత్రైకైకాద్వాదశీస్థపృథ్వి
 సామ్యసత్తాగుణైః ॥ అద్యోపామ్యపరార్థేద్వైపార్యా వర్యా
 ద్యవస్థితే । గృహీయత్యోపత్తరాసు పట్నుస్థారైవనన్తతా ॥ తి
 వ్యవస్థానామిద్ధేవతత్పూర్వేతు వ్యవస్థితే । అవిధైవతాశేషా
 సుశ్చితీయాతువ్యవస్థితా, ఇతి ॥ అద్యోపామ్యపరేతి, ద్వాదశ్యధికా
 శుద్ధాధికైకాదశీరైవోపామ్య ॥ తదాహనారదః ॥ సంపూర్ణైక
 కాదశీయత్ర పరిభాతేపునరేవనా । తత్రోపామ్యద్వితీయాతు పుత్ర
 పౌత్రవివర్ధనీ, ఇతి ॥ గారుడపురాణే ॥ సంపూర్ణైకాదశీయత్ర
 పరిభాతేపునరేవనా । తత్రోపామ్యపరాపుణ్య పరతాద్వాదశీయ
 తి, ఇతి ॥ స్మృత్యంతరే ॥ సంపూర్ణైకాదశీయత్ర పరిభాతేపునరే
 వనా । వైష్ణవీచేత్రయోదశ్యాం ఘటికైకాదశ్యతే ॥ గృహస్థా
 వివరాంతుర్యా త్పురాంనోపవసేత్పదా । పూర్ణాప్యేకాద
 శీత్యాద్య వర్ణితేద్వితయేయది, ఇతి । వైష్ణవీద్వాదశీ । వారా
 హీ ॥ ఏకాదశీవిష్ణునాచేత్ ద్వాదశీపరతఃస్తథా । ఉపామ్య
 ద్వాదశీతత్ర మిదీచ్ఛేత్పరమంపదమ్, ఇతి ॥ ఊర్ధ్వేద్వైపికాద
 శ్యా ద్వాదశీసామ్యయుక్తా శుద్ధాధికాద్వాదశీహనియుక్తా శుద్ధా
 ధికేతిద్వై ఏకాదశ్యా పౌర్యావర్యాత్ పూర్వాగృహస్థానాం ప
 రాయితీనామితి వ్యవస్థితే ॥ తదాహ ॥ సంపూర్ణైకాదశీయత్ర
 పరిభాతేపునరేవనా । ఉ తరాంతుయతీశుర్యా త్పురాంనముపవ

సేద్యహి, ఇతి || సూర్యదేవి || వృధమేహనిసంపూర్ణం బాహ్యైర్వి
 హారాతీసంయతా || ద్వాదశశ్యాంధరవాకించి ద్భృశ్యేభిరుపరివహ
 పూర్వాకార్యాగృహస్థేస్తు యతిభిర్హృత్తరానిభా, ఇతి || స్థ
 త్యంతరే || పునఃప్రభాతసమయే ఘటికైకాయితాభవేత్ || తస్మా
 జవాసావిహితశ్చతుర్థాశ్రయవాసిసాం || విధవాయాశ్చతత్రైవ వర
 తోద్వాదశీనచేత్, ఇతి || గారుడపురాణాది || పునఃప్రభాతసమ
 యే ఘటికైకాయితాభవేత్ || తస్మాజవాసావిహితో వ్యవస్థా
 యతేస్తథా || విధవాయాశ్చతత్రైవ వరతోద్వాదశీనచేత్ || పు
 ణ్యంకృతుశతస్యోక్తం తీర్థాదశ్యాంతు పారణవ, ఇతి || భూరూ
 డేయః || సంపూర్ణైకాదశీయత్యి ప్రభాతేభిరుపరివహ || పూర్వా
 ముపవసేకామీ నిషాంజన్మాత్తరాంసదా, ఇతి || కామినరం
 గృహస్థావలక్షణం || నిష్కామపదంబోత్సవలక్షణం || కేచిత్త్యగృ
 హస్థసాగ్ని నిష్కామశ్చైతద్గ్రాంతిధిరుపోక్త్యైర్వాదేహి || నిష్కా
 విష్ణురహస్యే || నిష్కామస్తుగృహీ తుర్వాకుర్తే కాంతిరహా ||
 నకామస్తుసదాపూర్వా నితివోధాయినోనుని, ఇతి || యత్యేవ
 త్యంతరవచనం || సంపూర్ణైకాదశీయత్యి ప్రభాతేభిరుపరివహ || య
 వ్యతేద్వాదశీత స్తన్నపవాసః || భవేత్ || ఉపోష్యైర్వాతధిరహ
 విష్ణుపీఠనతత్పరై, ఇతి తత్ గృహాయత్యోన్యైర్వాదేహి || సూ
 ర్యావర్యంత కభిస్సాయేణ || అశ్వినోక్తం కాలవిభాగయోగికాంత
 మాత్యవృద్ధౌ గృహాయత్యోన్యైర్వాదేహి || ఉపోష్యైర్వాతధిరహాద్వా
 యతిభిస్తూత్తరాంతిధి, ఇతి ఉత్తరానువక్ష్యంత్యైర్వాదేహి, ద్వాదశశ్చ
 ధిక్యయాక్తా శుద్ధసమా, ద్వాదశీసావ్యయాక్తా శుద్ధసమా, ద్వాదశీ
 హనియాక్తా శుద్ధసమా, ద్వాదశశ్చాధిక్యయాక్తాశుద్ధహి, ద్వాదశీ
 సావ్యయాక్తా శుద్ధహి, ద్వాదశీహనియాక్తా శుద్ధహి నేతివిశ్లేష
 కాదశీమ పూర్వైర్వాపోష్య || తదుక్తస్కందే || తద్దాయ

సమాహీనాసమాక్షిణాధికోత్తరా । ఏకాదశీమువవసే న్మశుద్ధాం
 వైష్ణవీంసదా, ఇతి ॥ యత్తు స్మృత్యంతరేభిహితం । శుద్ధాప్యేకా
 దశీత్యాజ్య పరతోద్వాదశీయది, ఇతి ॥ యదపివచనానంతరం దాన్వి
 దశీతుత్రయోదశ్యాం కలామాత్రాపిద్యతే ॥ దాన్విదశదాన్విదశీ
 మాంతి పూర్వస్యాంపారణంకృతమ్, ఇతి ॥ యదపిన్కందపురాణ
 వచనం ॥ ఏకాదశీభవేత్పూర్ణా పరతోద్వాదశీయది । తదా
 హ్యేకాదశీంత్యక్త్యా దాన్విదశీంసముచోషయేత్, ఇతి ॥ యదపికా
 లికాపురాణవచనం । ఏకాదశీయదాపూర్ణా పరతోద్వాదశీభవ
 త్ ॥ ఉపాష్యాదాన్విదశీతత్ర తిథివృద్ధిఃప్రశస్యతే, ఇతి । యదపి
 స్మృత్యంతరవచనం ॥ ఏకాదశీకుసంపూర్ణా దాన్విదశీవృద్ధిగామినీ ।
 వంజకౌసామసాప్రీక్తా కొటియజ్జఫలప్రదా ॥ వంజళాందాన్విద
 శీంత్యక్త్యా యోకుర్యాత్పూర్వవాసరే ॥ సప్తజన్మాజాతంపుణ్యం త
 త్క్షణాదేవనశ్యతి, ఇతి । ఏవమూదీనిదాన్విదశీమాత్రే వృద్ధాపరదిన్మా
 పవాస విధాయాని వచనాని వైష్ణవవిషయాణి, స్తాతావామపి వి
 ద్ధైకాదశీవిషయాణి । తథాచ స్తర్యతే ॥ అదిత్యోదయమారభ్య
 భవేదేకాదశీతిథిః ॥ పరేహ్నిదాన్విదశీపూర్వా త్రయోదశ్యాంచవ
 థతే । ఉపాష్యాదాన్విదశీతత్ర వైష్ణవైమోక్షకాంక్షిభిః, ఇతి ॥
 వ్యాసః ॥ ఏకాదశీయదాయస్తా పరతోద్వాదశీభవేత్ । ఉపాష్యా
 దాన్విదశీతత్ర యగీచ్ఛేత్పరమాంగతిన్, ఇతి ॥ లుప్తా, అదాదశమీ
 మిశ్రితత్వాత్పరతోవృద్ధ్య భావాత్ప్రక్షయంగతియోగత్ ॥ ఉక్తం
 చకాలనిర్ణయే ॥ దాన్విదశీమాత్రేవృద్ధౌ శుద్ధావిద్ధేవ్యవస్థితే ।
 శుద్ధాపూర్వోత్తరావిద్ధాస్తాతా నిర్ణయరూద్యతే, ఇతి ॥ అవి
 ద్ధైవతుకేషాసు, విద్ధాధికాదాన్విదశ్యధికా, విద్ధాధికా దాన్విదశీస
 మా, విద్ధసమాదాన్విదశ్యధికా, ఇతిపక్షత్రయేపి పరదినసవోపవాసాః
 తథాచభవిష్యత్పురాణై ॥ ఏకాదశీందిశాయుక్తాం వధామానేనివ

జయేత్ ! క్షయమాగ్ధిజేసోమే కుర్వీతదశమీయశామ్, ఇతి ||
 స్మృత్యంతరే || ఏకాదశీయదాలుప్తా పరలోద్వాదశీభవేత్ | ఉ
 పామ్యాద్వాదశీతత్ర యదీచ్ఛేత్పరమాంగతిం || కలాధేనాపివి
 ద్ధాస్యా ద్దశమ్యేకాదశీయదా | తదాప్యేకాదశీంత్యక్త్యా ద్వాద
 శీసముపాపయేత్, ఇతి || పక్షత్యయేపి పూర్వజ్ఞానవాసం నిషే
 ధతినారదః || నాపామ్యాదశమీవిద్ధా నదైవైకాదశీతిథిః | తాము
 పోష్యనరోజహ్య త్పుణ్యంవషణ్శోభనమ్, ఇతి || తథా || దశమీ
 శేషసంయుక్తా గాందార్జూనముపాషితా | తస్యాఃపుత్రకతంవప్తం
 తస్మాత్తాం పరివజయేత్, ఇతి | ఏనమన్యావ్యపివిద్ధానిషేధ పరా
 ణ్యత్రైవవిషయే యోజనీయాని | త్వరీయాతువ్యవస్థితా, విద్ధాధికా
 ద్వాదశీహినేతిపక్షేపూర్వవత్ గృహీయశ్శ్చోర్వ్యవస్థాదగ్నివ్యా ||
 తదాహవచితాః || ఏకాదశీవిన్నద్ధాచేత్ శుక్లేక్ష్యజ్జవిశేషతః
 ఉత్తరాంశుయతిఃకుర్యా త్పూర్వాముపవసేద్గృహీ, ఇతి || నచేత
 చ్చుద్ధాధిక్యే చరితాథమితి శంకనీయం, బాధకాబావేన విద్ధాధి
 క్యేపి పగన్యశ్చోర్వీవారయతు మశక్యత్వాత్ | తిస్సప్రస్యాసువిద్ధై
 వతత్పూర్వేకువ్యవస్థితే | విద్ధసమాదాదశీసమా విద్ధసమాదాదశీ
 హీనా విద్ధహీనాద్వాదశ్యేధికా విద్ధహీనాద్వాదశీసమా విద్ధహీ
 నాద్వాదశీహీనెతి పంచసుపక్షేషు విద్ధై కాదశ్యేవాపామ్యా || త
 థావ స్మృత్యంతరే || ఏకాదశీఫలభ్యేత సకలాద్వాదశీభవేత్ | ఉపా
 మ్యాదశమీవిద్ధా ఋషికుర్వాలకౌబరీత్, ఇతి || ఋష్యశ్శంఖః ||
 సర్వత్రైకాదశీకార్యా దశమీమిశ్రితాన్తైః | పాతథవశువామా
 వా తస్యానిత్యముపాపణమ్, ఇతి || తథా || త్రియోదశ్యాంసల
 భ్యత ద్వాదశీయదీకించన | ఉపోవైకాదశీతత్ర దశమీమిశ్రితా
 త్వపి, ఇతి || విష్ణురహస్యే || ఏకాదశీభవేత్కాచిత్ దశమ్యాదూ
 షితాతిథిః || వృద్ధిపక్షేభవద్దోషః క్షయపక్షేతుపుణ్యదా, ఇతి ||

విధే_కాశశ్యాఃక్షయోసతిపూర్వైవోపావ్యేత్యర్థః ॥ అత్యవశ్య
పంచకెషరదినోపవాసే సతి త్రియోదశ్యాం పారణం వ్యసజ్యేతి, త
ద్వనిషిద్ధం ॥ తథాదభవిష్యత్పురాణై ॥ పారణంతత్రియోదశ్యాం
యఃరోతిన్మపౌ తమ । ద్వాదశద్వాదశీహారంతి నాత్రికార్యావి
చారణా, ఇతి ॥ ఋశ్యశృంగః ॥ పారణాయనలభ్యేత ద్వాదశీయ
దివ్యత్రివిత్ । తదానీందశమవిద్ధా పుష్పప్రక్షేపకాదశీతిథిః, ఇతి ।
విష్ణుహాస్యేపి ॥ ద్వాదశీతిథింల్పపి యదినస్యాత్పరహని । దశ
మీమిశ్రితాకార్యా నదాయోస్తీతివేధనః, ఇతి ॥ వచనమితీశేషః ॥
యద్యవ్యత్ర విద్ధసమాద్వాదశీసమా విద్ధసమాద్వాదశీహినేతి వశ్య
ద్యయేపి పౌర్వాపర్యణగృహీయత్యో వ్యవస్థాప్రతిపాదితా । “త
త్పూర్వైతువ్యవస్థితే” ఇతి । తథాపి తత్రిప్రమాణాభావా దస్తాభిన్నా
నాదృశా । సర్వమేతత్సంగృహ్యదశయతికాలనిర్ణయకాంః । శుద్ధా
విద్ధయోదుభయోఽపేష నిర్ణయసంగ్రహః । ఏకాదశీద్వాదశ్యోరు
భయూరపి వృద్ధావపరేమ్యరుపవాసః, ద్వయోరవ్యవస్థౌ పూర్వ
ద్యుః, ఏకాదశీయత్యవస్థౌ గృహీయత్యోవ్యవస్థా, పూర్వద్యుః
గృహస్థః అపరేమ్యర్యుతి ॥ ద్వాదశీమాత్యవస్థౌ శుద్ధాయాం సర్వే
షాం పూర్వద్యుః, విద్ధానూమపరేమ్యుః, ఇతి । దినత్రియవిషయాణి
కానివిద్యవశాన్యపలభ్యంతే । తదాహనారదః ॥ యదైవాత్సంసి
ద్ధ్యేదెకాశశ్యాం దినత్రియం । తక్రితశతంపుణ్యం ద్వాదశీపార
ణంభవేత్, ఇతి ॥ కూర్మపురాణై ॥ ద్విస్పృగకాదశీయత్ర తత్రి
సన్నిహితాపారిః । తామేవోపవసేత్కూర్మ షకామోవిష్ణుతత్పు
రః, ఇతి ॥ అశ్రాద్యంతయోదశశమీ ద్వాదశ్యేషమధ్యే ఏకాదశీత్యే
తాదృశదినత్రియం యదాపాప్నోతి తదావరణోద్వాదశీవృద్ధివృద్ధి
శ్చైత్యుభయం సంభవతి, తస్మియద్యవృద్ధిః తదాదాహోక్తం దినత్రి
యముపోష్యం । తదుక్త పురాణంతరే ॥ దినత్రియమృతేదేవి నా

పాషాండశకమియ్యతి । నేనాపాషాండ్యదాపుణ్య పరతశ్చైత్రీయో
 దశీ, ఇతి ॥ ద్వాదశీవృద్ధా ॥ ఏకాదశీయదాలుపై త్మినెనవ్యాస
 వచనోనాపరేమ్యదవవాసః కథవ్యః । యదాత్వాద్యంతయోరేకా
 దశీప్రయోదశీయ మత్యేద్వాదశీయ తాద్యశంధినలీయం తదాగృహ
 స్థానం పూర్వదినే ఉపవాసః, పందినేనిచెథాల్ । తథాచ కూర్మ
 పురాణే ॥ ఏకాదశీద్వాదశీచ రాత్రిశేషేత్రీయోదశీ । ఉపవాసం
 సకుర్వీత పుత్రపౌత్రసమన్వితః, ఇతి ॥ పద్మపురాణేపి ॥ ఏకాదశీ
 ద్వాదశీచ రాత్రిశేషేత్రీయోదశీ । తస్యహస్త్వక్రదవకారాత్రింనా
 పాష్యాతుసుతాథిభిరి ॥ పుత్రపౌత్రసమన్వితః సుతాథిభిరి
 తివిశేషణాద్యతీనామత్రీయవిషయే పరదినేఏవాపవాసః । ఏతదేవా
 భిష్మేత్యుచరదః ॥ ఏకాదశీద్వాదశీచ రాత్రిశేషేత్రీయోదశీ । త్రి
 స్పృశీహమనాపాశ్చా బ్రహ్మహత్యాంస్యపాహతి, ఇతి ॥ కామే
 పి ॥ ద్విస్పృశేకాదశీయత్రీ తత్రీసన్నిహితాహరిః । పుణ్యంక్రతు
 శతస్యక్తు త్రీయోదశ్యాంతుపారణమితి । వైష్ణవానామపిపరదిన
 ఏవాపవాసః । నేనాపాష్యావైష్ణవేనేతి పూర్వదినాపవాసస్య ని
 విద్ధశ్వాత్ ॥ యత్తు స్తవ్యతే ॥ అంత్యేహనిసత్కాంతౌ వ్యతిహా
 తెదినక్షయే ॥ పారణంచోపవాసంచ సకుర్యాత్సుత్రవాన్లృహీ,
 ఇతి ॥ యదపిమత్స్యవచనం ॥ దినక్షయోతుసంక్యాంత్యాం గ్రహణ
 చంద్రీహార్యయోః । ఉపవాసంసకుర్వీత పుత్రపౌత్రసమన్వితః ॥
 ద్వాతిథ్యంశావేకవారే యస్త్రిసస్యాద్విపక్షయః, ఇతి ॥ అగ్నిదినక్ష
 యాదిమాపవాసనిచెథోదినక్షయాదినిమిత్తః, నైకాదశీనిమిత్తః ॥
 తదుక్తంకాలదశే ॥ సంక్యాంత్యాది నిచెథాత్మ సంక్యాంత్యాదిని
 మిత్తకం । ఉపవాసంనిచెథంతి సహిచైకాదశీవృతమ్, ఇతి ॥ కాత్య
 యనః ॥ తత్ప్రియక్రొవవాసస్య నిచెథోయముదాహృతః । ప్రియ
 క్త్యంతరయ క్తస్య సవిధిన నిచెథనమ్, ఇతి ॥ జైమినిరపి ॥ తన్నిమి

త్రోపవాసస్య నిపెధోయముదాహృతః । నానుషంగకృతాగ్రా
హ్యః యదానిత్యముపొషణమ్, ఇతి ॥ అయమథః, ఏకాదశ్యప
వాసస్య నిత్యశ్చలో సంకాంత్యా ద్యుపవాసస్య కామ్యత్వాత్ కా
మ్యోపవాసస్య నిపెధేన నిత్యోపవాసనిపెధోన సిద్ధ్యతి ॥ కామ్యో
పవాసశ్చ వసిష్ఠేనా క్తః ॥ ఏక స్తి (నావస రేదవృత్తిహి) నాననేత్వ
హి) తిథీనాం త్రితయంయదా ॥ తదాదివక్షయఃపూర్వః తత్రనా
హునకీల్యతా ॥ అమావాస్యద్వాదశీత సంకాంతశ్చ విశేషతః ॥ ఏ
కాదశ్యస్తా స్థిరయోధానువారస్తత్యేవ ॥ అత్రిన్నానంబవోహామః
యేతానాం చ ప్రాజనం ॥ ఉపవాసస్తథాదాన మైకైకంపావసంస్తృ
తం, ఇతి ॥ ఏతామహస్తుదినక్షయే ఏకాదశ్యుపవాసం నిపెధతి ॥ ఏ
కాదశ్యాంనిపెక్షయే ఉపవాసంకరోతియః ॥ తస్యపుత్రావినశ్యం
తే నమోమాంసః ఉపయోధా, ఇతి ॥ తద్వశేవిషయేవ్యవస్థాదశితా
కాంక్షయే ॥ తనవాసేనివిధేతు భక్ష్యంఽంబిత్పికల్పయేత్ ॥ న
విష్యమ్యవసానోఽగ్రీ ఉపవాసఫలంధివేత్ ॥ న క్తంహావిష్యాన్న మనా
దసంవాధం తేహి యోమథాఽబువాజ్యం ॥ యత్పంచగవ్యంయదివా
పివాయుః పృశిస్తమిత్రాత్తరము త్తరంచ, ఇతి ॥ స్తృత్యంతరే ॥
అప్తై తాస్యప్రతమ్నాని అవోమూలఘ్నంపయః ॥ జంవిర్భూహ్మ
నకామాయ గుర్యోర్వచసమాషధమ్, ఇతి ॥ ఏకాదశ్యై కాదశ్యాం
గృహస్థప్రప్యపవాసే నివిధేధక్ష్యం ప్రకల్పనీయం ॥ తత్రోపవాసం
నిపెధతి కాత్యాయనః ॥ ఏకాదశ్యైకష్టాసు రవిసంక్రమణతథా ॥
చంద్రినూర్యోపరాగేవ నపర్యమృత్యునివాన్ద హే, ఇతి ॥ గౌతమః॥
అవిశ్యేహనిసంకాంత్యా మసిత్తైకాదశీమచ ॥ వ్యతీపాక్ష్యకాశ్యాద్ధే
పుత్రీనాంపవసేన్యహే, ఇతి ॥ పార్శ్వే ॥ సంకాంత్యాముపవాసేన
పావనీయంధర్మి ॥ ఏకాదశ్యాంచక్ష్ణాయాం జ్యేష్ఠపుత్రావినశ్య
త్యి ఇతి ॥ గౌరవోపి ॥ ఉపవాసయేచసంకాంతా ఏకాదశ్యసి తరవః॥

ఉపవాసంసకుర్వీత మదీచ్ఛేత్సంతతింధువామ్, ఇతి || యత్తుకూఢా
పురాణవచనం || ఏకాదశ్యాంసంధుంజీత పక్షయోరుభయోరపి, ఇతి ||
యదపివిష్ణుధర్మోత్తరవచనం || సబ్రహ్మహసగోఘ్నశ్చ సేయాచ
గురుతిల్పగః | ఏకాదశ్యాంతుయోధుజ్జేత పక్షయోరుభయోరపి,
ఇతి || యతువచనం || యథోతరేదక్షిణైద అయనేచైవకీర్తితమ్ |
తుల్యంపుణ్యమవాప్నోతి ద్వాదశ్యోరుభయోరపి | నాయంప్రాత
ర్యథాసంధ్యే నాయంప్రాతర్విధాహుతీ | అథాసితాసితపుణ్యే ద్వా
దశ్యోధర్మతఃసమే, ఇతి || యానిచాన్యన్యతాదృశాని శుక్లకృష్ణే
కాదశ్యుపవాస ప్రతిపాదకానికాని సర్వాణివాసప్రస్థ యతఃపథవా
విషయాణి || తిదు క్తకాలాదశే || ఉవోమైకాదశ్యిష్టా శుక్లా
వదితివాదినః | విధవాదనస్థాది విషయత్వేనసాధకాః, ఇతి || కౌ
మేఃపి || ఏకాదశ్యాంసంధుంజీత పక్షయోరుభయోరపి | వసన్థయతి
ధర్మోయం శుక్లామేవనదాగృహీ, ఇతి || స్కాంచపి || ఏకా
దశ్యాంసంధుంజీత పక్షయోరుభయోరపి | వాసప్రస్థామితిశ్చైవ శు
క్లామేవనదాగృహీ, ఇతి | నైమిత్తికకామ్యోప వాసాకృష్ణాయా
మవకీర్తితే || అత్రనైమిత్తిక స్మృత్యంతరేవవృత్త | ఇయనీబో
ధనీమధ్యే యాకృష్ణే కాదశిధవేత | సైవోవాప్యగృహస్థేన నా
న్యకృష్ణోదాచన, ఇతి | కామ్యోపవాసస్తు విస్మయపురాణేదర్శి
తః | ఏకాదశ్యాంతుకృష్ణాయా ముపొష్యవిధివన్తరః | పుత్రానా
యస్సమృద్ధించ నాయుద్యంచనమృదృతీ, ఇతి || స్కాంచపురాణ
పి || ఏత్రాకాంగతివన్విచ్ఛిన్ కృష్ణాయాంసముపొషయేత్, ఇతి |
సనతుకూఢారోపి || భ సువారే శసంయక్తా కృష్ణాసంకారితసంయ
తా | ఏకాదశీసదోవాప్యా సర్వసంపత్కరీతిధిః, ఇతి ||

—శ్రీ శ్రవణద్వాదశీ. శ్రీ—

యదాద్వాదశ్యాం శ్రవణక్షత్రిం భవత్తవా శుద్ధే కాదశీమ

శి పరిత్యజ్యద్వాదశ్చాన్య మెవోపవసేత్ || తథాచనారదః || శుక్లావా
యదివాక్యస్థా ద్వాదశీశ్రవణాన్వితా | తయో రెవోపవానశ్చ త్రియో
దశాన్యంతుపారణం || ఏకాదశ్యాన్తువిద్ధాయాం ద్వాదశ్యాన్తశ్రవ
ణంయది | ఉపోష్యాద్వాదశీపుణ్యా సర్వంపాపక్షయోపహా, ఇతి ||
స్మృత్యంతరేపి || ఏకాదశీపరిత్యజ్య ద్వాదశీంసముపొపయేత్ |
పూర్వోపవాసజంపుణ్యం సర్వంపాపోహ్న త్యసంశయమ్, ఇతి || శక్త
స్తూపవాసద్యయంతుర్యాత్ | ఏకాదశీముపొప్త్యేవ ద్వాదశీంసము
పొపయేత్ || తత్తద్విధోపవాసస్సాదుభయోదోషతాహరిః, ఇతి
స్తరణాత్ | అత్యంతవైకార్యాత్ పూర్వోపవాసస్య పారణంనాస్తీత్యు
క్తంభవతి || విద్ధాయామపిద్వాదశ్యాన్తం ఫలాధిక్యముక్తం స్మృత్యన్
తరే || ద్వాదశ్యేకాదశీయక్తా తత్త్రీచశ్రవణంయది | సావిష్ణుశ్శు
లాక్ష్యేయా సాయజ్యఫలదాయినీ, ఇతి || గౌతమః || ద్వాదశీంశ్రవణ
క్షేపంచ స్మృతేదేకాదశీయది | సవీర్యవాయోగో విష్ణుశ్శు
నంజ్ఞకః, ఇతి || ఇయంచశ్రవణద్వాదశీన్వితా | ద్వాదశీంశ్రవణో
పేతాన్యో నోపవసతేకుధిః || పంచసంవత్సరకృతం ముఖ్యంతస్యవి
నశ్యతి, ఇత్యకరణాపరీత్యవాయ స్తరణాత్ | యశువచనం || సభన్యశు
క్షద్వాదశ్యాన్తం సక్షత్రీంశ్రవణంయది | శ్రవణద్వాదశీనామ సాపౌ
క్తామునిపుంగవైః, ఇతి | తద్వామసజయంత్యభిపాయమ్ | మాసి
భాద్రపదేశుక్లా ద్వాదశీశ్రవణాన్వితా || ఉపోష్యావామసప్రీత్యాజా
తస్తత్రీహరిర్విముః, ఇతి స్తరణాత్ | శుక్లావాయదివాక్యస్థా ద్వా
దశీశ్రవణాన్వితైతి వచనాద్యదాకదాచిదపి శ్రవణద్వాదశీ సంభవేత్త
తోపవాసః కార్యవిన || ఏతచ్చశ్రవణద్వాదశీవృతం సతిధివృధానం ||
యాఃకాశ్చిత్తిథయః పుణ్యాఃప్రోక్తానక్షత్రీయోగతః | తాపేన్విత
ద్యవృతంతుర్యా చ్శ్రవణద్వాదశీంవినా, ఇతి స్మృతేః || సక్షత్రీపౌ
ధాన్యేపి ఇతరనక్షత్రోపవాసవన్నాస్తమయవ్యాపినక్షత్రీంగ్రహ్యం

యస్మిన్నస్తంగతస్సుర్యో నిశీధోయత ఇందునా । తత్రైవోపపసేద్య
క్షే సక్షత్రంశ్రవణంచినైతి శ్రవణవర్యదాసాత్ । కింబుడదయెత్తిము
హూతఃస్థఃకక్షత్రం నృతరానయోః, ఇతివచనాదుదయాది త్రిము
హూతఃవ్యాపి శ్రవణసక్షత్రం కించిద్ద్వాదశీస్పృష్టం గాగ్రహ్యం ।
త్రిముహూతఃవ్యాప్త్యభావే పూర్వేష్యరేవోపవాసః । ద్వాదశీ
యుక్తస్యశ్రవణస్య దివద్యయేత్రిముహూతఃవ్యాపిత్వేపి పూర్వదినేడ
పవాసః । తత్రసక్షత్రస్యపూర్ణత్వాత్ । శ్రవణద్వాదశ్యవవాసే
త్రయోదశ్యామేవ పారణంకార్యం ॥ త్రయోదశ్యాతుపారణమ్,
ఇత్యుక్తత్వాత్ । ఏకాదశ్యవవాసేతు హరివాసరవజణం ద్వాదశ్యా
మేవపారణంకార్యమ్ । చతుర్ముహూతఃద్వాదశ్యా మాద్యమే
కాదశీతిథౌ । ఆంజేదతుర్ముహూతఃయత్సకాలా హరివాసరః ।
మహాదోషకరంచాన్నం సంప్రాప్తిహరివాసరే । నకార్యంపారణం
తత్ర విష్ణుప్రీణసతత్పరైః, ఇతి స్మృతేః । యదాత్రయోదశ్యాం ద్వా
దశ్యాః కలాద్యయంకలాశ్చయం వానంభవతితదా ద్వాదశీకాలవిన
పారణంకుర్యాత్ ॥ తదుక్తంసారదీయే ॥ త్రయోదశ్యాం కలావ్యా
కాద్వాదశ్యాస్తు కిలాద్యయం । ద్వాదశీద్వాదశీసాంబి త్రయోద
శ్యాంతుపారణం, ఇతి ॥ స్మృత్యంతరేపి ॥ కలాద్యయంత్రయంవాపి
ద్వాదశీంత్యతిక్రమేత్ । పారణమరణస్సాత్రాం తిథిప్రాశ్నాత్రికి
స్మృతౌ, ఇతి । ద్వాదశీకాలయదా పారణంతదాతస్మిత్వాగ్రేవస
ర్వాః క్రియాఃకతఃవ్యాః ॥ తదుక్తం సారదీయే ॥

అల్పయామపివిప్రేంద్రీ ద్వాదశ్యామరుణోదయే । ధ్నుసా
చణనకిర్యాః కార్యాదాన హోమాదిసంయుతాః, ఇతి ॥ గరుడపు
రాణైపి ॥ యదాత్సల్పద్వాదశీస్యాదవకరదోధవేధకభేదే । పౌత
మాధ్యాహ్నికస్యాపి తత్రీస్యాదవకరదోధవేధకభేదే, ఇతి ॥ స్మృతంబేది ॥
యదాభవేదతివాల్ప ద్వాదశీపారణాదినే । ఉపకరాలేద్యమం కు
ర్యాత్ పౌతమాధ్యాహ్నికంచతత్, ఇతి ॥

ఉద్దితహోమినోగ్నిహోత్రోగ్నిహోత్రో హోమానంతరం హ
రణంతార్యం । విప్రతిషేధే తుతిలక్షణం బలీయః, ఇతి స్తరణాత్ ।
సహవాచ్యం “అహితాగ్నిరసద్వాంశ్చ బ్రహ్మచారివ తేహియః । ఆ
శ్మంతపివసిభ్యంతి నైషాంసిద్ధిరసశ్చ కామ్” ఇత్యాపస్తంబ స్తరణాత్
అహితాగ్నౌపవహన ఏవనాస్తీతి - బ్రహ్మచార్యాహితాగ్నిశ్చ పృథే
న్నైకాదశి వీతమితి స్మృతేః అపస్తంబవచనస్య ఏకాదశిభ్యతిక్త
విషయభ్యావగమ్యాత్ । ‘కాలయోగ్యోజనమ్’ ఇతిసహసప్రాప్తం య
తాహలవ్యయభోజనం తత్తనియమాభావ పృతిహదనవరతాస్తచ్చ ॥

ద్వాదశీకాలపారహంసంభవే అద్భిషేచయంతరాత్యత్ । తదా
హాకాత్యాయనః । సంభాషణంకదేన్నిశ్చం హారణంతునిమిత్తః
అద్భిస్తుహరయిత్యాన నైశ్చకాంతేభవభావత్, ఇతి ॥ యేవహాపి
సంకతునిషమెప్రాప్తే ద్వాదశ్యాంహారయేచిత్తం । అద్భిస్తుహర
ణంతుర్యా త్పునభూత్తంసహావశ్యత్, ఇతి ॥

ఏకాదశ్యుపహసే అధికారిణంబగ్నౌదపతి కాత్యాయనః । అప్త
పహాధికోమత్యోకా వ్యూహాణా తితివత్సరః । ఏకాదశ్యానువహసే
త్పషయిగుఢమూరసి, ఇతి । సారవః । అప్తపహాధికోమత్యోకా
వ్యూహాణా తితిహయనః । తుష్టేయమూసమోమోహదేకాదశ్యాం
సహావశ్యత్, ఇతి ॥ పతివశ్యా ఉపహసంబిషేధతి విష్ణుః ।

పత్యోజితయోనా రి ఉపహసవ్యవహరత్ । అయవ్యంహర
తేధతుః సరకంచాధిగచ్ఛరిని । హనుగః । నాస్తీత్రీకాంశ్యక
గృణ్ణౌ సవరతంనాభ్యుపాషణమ్, ఇతి । వత్సరసుమత్యా వత్సపృ
తాది వ్యధికారిణీభవతి । తదాహాకాత్యాయనః । భార్యాభతుః సుక
తనైవ వీశాదీనాచరెత్సిహా, ఇతి । హాకాండయః ॥ వారిభిన్వి
సమజ్ఞాతా భక్త్యావతిత్రానుతనవా । నివృలంతుభవే త్రస్యాయిత్య
కొలినిగూడవ, ఇతి ॥

ఉపవాసాసమర్థం నైవకళ్యాపీనకర్యాత్ || తథాతకాత్యా
యనః || ఉపవాసేత్సకళ్యానా మశీతయాభ్యజేదిహం | ఏకభక్త్యా
దికర్యాభ్య మాహవోభాయనోమునీ, ఇతి || మూకలంఛేమః ||
ఏకభక్తైసనక్తే లభైవాయాదితనయ | ముస్యన్మైవచహాసేన సనిహ్వా
దశోభచేత్, ఇతి | స్మృత్యంతరేపి | ఏకభక్తైసనక్తేన బాలవృ
ద్ధాతురంక్షిపేత్ | వయోమూలంఘలంవాపి సనిహ్వా బలికౌభచేత్,
ఇతి || భవిష్యత్పురాణేపి || ఏకాదశ్యాముపవాసే నై క్తంవాపినమాచ
రేత్ || అభవావిప్రముఖ్యభ్యో దానందభ్యాత్స్వతంత్రీ, ఇతి |
ఏకభక్త్యావాసవ్యతక్తః ప్రతినిధినాకారయేత్ || తథాబవిష్టురవాసే ||
అసామధ్యేశరీరస్య ప్రతీచనమువస్థితే | కారయేద్ధృఢవస్థీం
వాపుత్రీంవాదినయాన్వితమ్, ఇతి || సైతీనసః || భార్యాపత్నీర్వృ
త్తుకుర్యాత్ భార్యాయాశ్చపతివ్రతమ్ | అసామధ్యేశవంస్తా
భ్యాం వ్రతభంగోనజాయతే, ఇతి || సాగంఛేపి || పుత్రీంవాదిన
యోపేతం వత్నీంవాభ్యాతరంతథా | ఏనాశుభావవివాహ్యం బ్రా
హ్మణంవినియోజయేత్ || ధర్మసిద్ధిభవాన్వయం బ్రాహ్మణంవత్సరేభిః,
ఇతి || కాత్యాయనః || పితృమాతృపత్నీభ్యోత్పాద్యైః సంవర్షేనవిశేషతః
ఉపవాసంప్రకర్యాణః పుణ్యంకర్తుమలభ్యతే || దక్షిణానారికా
తవాన్య శుశ్రూషాతువినిమిశ్రా | గారీరదశిముద్దిశ్య ఏకాదశ్యా
ముపాషితా || పుణ్యంకర్తుమితంప్రారాధనం సంయమంవర్షణః |
ఉపవాసఫలంతస్యాకే వలిపిప్రాప్నోత్పరంతయమ్, ఇతి || స్మృత్యంతరే
రేపి || పితృమాతృపతిభ్యోత్పాద్యైః శ్రీశ్రూపరాధిమోభుజాం | అన్యస్తా
భాముపాషిత్వా న్వయంచఫలభాగ్యవేత్ || మూలామహాసమర్థిత్య
ఏకాదశ్యాముపవాసే | కతాదశశంఖంపుణ్యం ప్రాప్నోత్పరంతయం
తయః || యముద్దిశ్యకృతంసోపి సంప్రదాన ఫలమాప్నుయేత్, ఇతి ||
ప్రతినిధాకశ్చిద్విశేషః స్మర్యతే || కామ్యేప్రతినిధిరాఽస్తి నిత్యమైది

రెడనః । కామ్యేభ్యవకమానాభ్యం కదిత్సరికృతించిదుః, ఇతి॥

ఉపవాసాకరణ ప్రియస్యే తం స్తస్య తే । అర్చ్యవర్వప్వయేరా
త్రా చతుదశ్యష్టమిదివా । ఏకాదశ్యామహారాత్రి । ఘృతానాం
హాయగంధలేశ, ఇతి ॥

సూతకావాపునవాసమాత్రిం కామ్యమ్ ॥ తదాహాపులస్త్యః॥
సూతకేచవరఃస్నాత్వా పృథివ్యమనసాహరిష్వ । ఏకాదశ్యానఘ్నం
జీత వ్యతమేతన్నలుప్యతే ॥ ద్యౌశకేపినఘ్నంజీత ప్యేకాదశ్యాన
హానరః । ఏకాదశ్యానఘ్నంజీత నారీడ్మస్తరజాతపి, ఇతి ॥

కామ్యేపిగానాభ్యవరహిత సుపవాసమాత్రిం కామ్యమ్ ॥ తదు
క్తం కూమభిపురాణై ॥ కామ్యోపవాసేవ్యక్తాంతే త్వంతరామృత
సూతకే । త్రితీకామ్యవృత్తంకుర్యాత్ దాహచకనవివర్జితం ॥

సూతకాంతనరస్నాత్వా పూజయిత్వాదవాదనమ్ । హాసం
దత్త్వావిధానైవ వృతస్యఫలమస్తుతే ॥ సంప్రవృత్తైశ్చిదసి సత్య
జ్యోవాగ్నిరణివ్రజం । వందమేహనిరుద్ధాన్యోత్ ద్రావపిత్వేచక
నోఽఙ్గి, ఇతి ॥

ఏకాదశ్యాంహివత్సరిక శ్రాద్ధంసోమై శాంత్యంకృత్యాదిశ్చ
సేవితశేషం సమాఘాత్యోదోషశంసర్వాత్ ॥ తదాహాకావ్యాయ
నః ॥ ఉపవాసేయదానిత్యం శాద్ధ శైమిత్తికంభవత్ । ఉపవాసం
తతఃకుర్యా దాఘామిపిత్వ సేవితమ్, ఇతి ॥ నను, “ ఘ జీతైశ్చ
తత్కాద్ధే పుతీనావసేద్గృహీ । శాద్ధంకృత్యాదయోదోశా నఘ
క్షైధిదాదని ॥ దేవాహవ్యంసగృహే ని దేవ్యానిపితృస్తథా ”
ఇత్యాది వచనవిరోధస్సస్పృశ్యస్తేరమ్, అఘోశినివిరోజనకార్యసద్ధే ।
తన్మఘోజనకార్యవిధానాత్ ॥ అనుకల్పమకున్వన్నైక్తస్త్వఘంజీత ।
అనుకల్పంయదానిత్యంస్తవ్యంవచనమోద్యోయో ॥ ఏకాదశ్యాం
వర్జితం శాద్ధంకృత్యాదయోదోశా నఘక్షైధిదాదని ॥ క్షైధిదాదశ్యాంగృ

సూర్యుడైతే నేర్పడెనుటలేదు || వీరసంపూజ్యవిధివహ్యాత్మాకృత్వా
సూర్యుడైతే నేర్పడెనుటలేదు || వీరసంపూజ్యవిధివహ్యాత్మాకృత్వా

హస్తావళ్యాంకతావ్యమానా కాత్యాయనః । పాత్రానామిత్యాహ
విశ్రాంత్య ఉపవాసంసమావయత్ । అజ్ఞానతమిరాంధస్యవ్రతే నా
వేదకవన । వ్రసీకనుముఖానాథ జ్ఞానదృష్టివ్రహ్మభవ । మంత్రం
జపిత్యాహరయే నిత్యోపాసనంనాతి । హస్తావళ్యాంపారణంకుర్యా
దవజాయిత్యాహవాచికీమ్, ఇతి । బృహన్నతిః ॥ సాయమాద్యం
తదేవారహ్నా స్వామింసాధ్యమధ్యమే । ఉపవాసఫలప్రేక్షు
జానోద్భవ్యత తదాప్యయమ్, ఇతి ।

అథ నిత్యోపవాసః

నిత్యోపవాసస్యకారమాహ కాత్యాయనః ॥ నిత్యోపవాసీహ
త్వసు సాయంసాధ్యమభిక్రియాం । వజ్రయే న్నతిమాన్వివః నం
ప్రాప్తిహరివాసరే ॥ విశేషనియమాశక్తి హ్యహారాత్కంభుజంశ్య
జాత । తత్త్రిమాంస్తుపునఃకుర్యాత్ నియమంననిశేషణమ్, ఇతి ॥ కా
రాగర్షేషా జహ్యమ్యుక్తిద్యుతీనిత్యే కామ్యేభుక్తివృద్ధయమ్, ఇతి ॥

ఉపవాసేవహ్యకావాచి

ఉపవాసేవహ్యకావాచి నిష్ఠః । అసక్తజ్ఞుపాసంచ దినాన్వ
చంచప్రేభువమ్ । తాంబూలవర్షణంమాంసం వజ్రయేద్వ్రతవాస
రే, ఇతి । నతిష్ఠః ॥ ఉపవాసేతిభాశ్యాద్దే నఖాద్దేదంతభావనం । చం
భాహారాన్త్యగమియోగో మంత్రినస్తకులాదివ, ఇతి । చంతభావనె
ప్రాప్తియ్యై త్త ముక్తంవిష్ణురహస్యే ॥ శ్రాద్ధోపవాసదివసే భూదిత్వా
చంతభావనమ్ । గాయత్రీశతసంప్రాతం జలంసాధ్యవిశుద్ధతి, ఇతి ॥
హరితిః । వ్రతించాపంధవానిక సంభావణమన్యతా స్థిరాదికమువ
వాసేనజం నయత్, ఇతి । విష్ణుసమోక త్రరే ॥ అసంధి మ్యాంసుసం
భావ్య ముల్యుకమలాదిమ్ । హస్తావళ్యామచ్యుతఫలమాగస్త్యంవ

ణమేనద ॥ ఆమలశ్యాఫలంవాపి పారశ్యాపాశ్యశుభ్యతి, ఇతి ॥
 బృహస్పతిః ॥ దివానిద్యాంపరాన్నంద ఘనర్భోజినమేదయే ॥
 త్రో(రం)ద్యం)కాంస్యామిషంతైలం ద్వాదశ్యామస్తవజయేత్ ॥ కృ
 త్వైవైవోపవానంతు యోశ్చాతిద్వాదశీదినే ॥ నైవేద్యంతుభసేమి
 శ్చం హత్యాకోటివిలాసనం ॥ ద్వాదశ్యామాద్యపాదము క్షేణితాహ
 రివాసరః ॥ మహాదోషకరంచాన్నం సంస్కృప్తిహరివాసరే ॥ నకా
 ర్యపారణంతత్ర పిష్టప్రీణనతత్పరైః, ఇతి ॥ స్తోత్రములే ॥ కను
 మూహూతం ద్వాదశ్యా మాద్యమేకాదశీతిథౌ ॥ అంబేదతుమూ
 హూతం యత్ సకాలా హరివాసరః, ఇతి ॥

ఇత్యేకాదశీ నివాసయః.

—శ్రీ ద్వాదశీ నివాసయః శ్లో—

అథ ద్వాదశీనిజీయతే, సావపూర్వవిధ్వాగ్మీ-రవ్యా ॥ భా
 క్తంశ్చందే ॥ ద్వాదశీవనశీతకవ్యా నీవాదశ్యామయోనిః ॥ న
 దాకార్యాచవివృద్ధి ర్విష్ణుభక్త్యేహవత్రైః, ఇతి ॥ ఉత్తరనిధ్వాం
 వృత్తిమేదశి బృహద్యనిస్తః ॥ ద్వితీయావనమీచేన దశమచతుర్యోద
 శీ ॥ దశమదశిహోసవాసే హనువ్రూర్వోత్తరేతథీ, ఇతి ॥ ద్వాద
 శ్యాంకామోసవనాసామాతకంజేయేదశికః ॥ ద్వాదశ్యామవనా
 సేన సిద్ధాభాధూసనర్వశః ॥ దశావతీత్వనానుం సంస్కృప్తి
 అతులాంశీయమ, ఇతి ॥

—శ్రీ త్రియోదశీ నివాసయః శ్లో—

అథ త్రియోదశీనిజీయతే ॥ సావపూర్వకస్తవమభిషేకవ్యవ
 తిష్ఠతే ॥ తత్రిశుక్లత్రియోదశీపూర్వ విధ్వాగ్మీహవ్యా ॥ భాగ్యకంబు
 మ్మకేవశే ॥ త్రియోదశీనిజీయతే ద్వాదశీనహివాసయే ॥ కుం
 తపిద్ధానకకవ్యా దశికవ్రూణకాకదాచన, ఇతి ॥ నివాసయః ॥ తత్త్వ

క్షమి అమావాస్య కృష్ణపక్షేతియోదశి । వీతాఃపరయతాఃపూజ్యాః
పరాఃపూర్వయతాఃప్రభా, ఇతి । అతికృష్ణపక్షే ఇతివిశేషణాత్ పూ
ర్వవిద్ధానకస్య శుక్లపక్షవిషయత్వం పరిశిష్యతే ॥

—శ్రి చతుర్దశి నిర్ణయః శ్రి—

అథ చతుర్దశినిర్ణయతే ॥ తత్రశుక్లచతుర్దశి పరవిద్ధాగ్ని
హ్య ॥ తథాచవ్యాసః ॥ శుక్లాచతుర్దశిగ్నిహ్య పరవిద్ధానదావ్య
తే, ఇతి ॥ వారదీయేపి ॥ తృతీయైకాదశిపక్షే శుక్లపక్షేచతుర్దశి ।
పూర్వవిద్ధానకర్తవ్యా కర్తవ్యాపరసంయుతా, ఇతి ॥

భాద్రపదశుక్ల చతుర్దశ్యామనంతవీత ముక్తం భవిష్యత్తరపు
రాణి ॥ తత్ర, “ దైవేహ్యదయకిగ్నిహ్య ” ఇతిపదనైస ధర్మ
శాస్త్రాదిభిశ్చేదయవ్యాపిని గ్నిహ్య । తత్ర తిథ్యంతరవత్ త్రిము
హూర్తావ్యాప్తిముఖ్యంకల్పః ॥ ద్విముహూర్తావ్యాప్తిరనుకల్పః ॥
యత్తు, మధ్యాహ్నోభోజ్యవేశాయాం సముత్తీర్యసరిత్తైః । దదర్శ
శిలాసాస్త్రీకాం సమాహంరక్తవాససామ్ ! చతుర్దశ్యామర్చయం
తం భక్త్యాదేవంజినాదవమ్, ఇతి ॥ తత్తు, అథవాదత్వాన్న సాన్
రం త్రిస్థాన కన్యదిదధాన్య ప్రివకమ్ ॥ పరాత్రమధ్యాహ్నః కర్తాం
గళాలావిహారః, సతిపిమాణాంతరే తస్యాపౌర్వలకమథవాదవా
క్యంభవతి । సచాత్రప్రమాణాంతర మస్తీతికాలనిర్ణయేనిరూపితమ్
కృష్ణచతుర్దశితే పూర్వయతైవగ్నిహ్య ॥ తథాచాపస్తంబః ॥
కృష్ణపక్షేస్తమిప్రప కృష్ణపక్షేచతుర్దశి । పూర్వవిద్ధానకర్తవ్యా
పరవిద్ధానకస్యచిత్, ఇతి ॥

—శ్రి శివరాత్రివ్రత నిర్ణయః శ్రి—

అథ శివరాత్రివ్రతం నిర్ణయతే ॥ శివస్య రాత్రిస్థివరాత్రిరితి
తత్పుడప సమాసేన యోగవచనవర్తమానః శబ్దోరూఢ్యామాఘ
కర్తవ్యమశియాపి కాలవిశేషే నియమ్యతే । శివపియారాత్రిర్య

స్థితావస్థానాం బహువీచితానాం సేన యోగేనవ్యవృత్త్యర్థం యాథావృత్తవిశేషే నియమ్యతే । యోగావస్థానాం మహాబాహుభిః యోగస్వీకృత్య భాగావిష్కృతి పునర్నిరూపీకృతా రూపివాద్యతే చక్షుషత్యాపయాగితే త్వేనతి శివవృత్తాపేతేషు త్రియోదశశ్చాది తిథ్యంతరేషు శివరాత్రిత్వం వ్యసక్తంయూథిపరిగ్రహేణ నివాద్యతే ॥ అతఃకాలవిశేషే వ్యతవిశేషేచ యోగరూఢోయంశివరాత్రికల్పః । తథావస్థానాదపురాణే । మాఘశుక్లపక్షౌషష్ఠితిథిశ్చైవచతుర్దశశీః । అనన్యరాత్రిస్సమాఖ్యాతా శివరాత్రిఃశివవృత్తా ॥ అన్యస్థానైర్వేదమునిగృహితదాసంక్రమతేహరః । యానిశాశ్చత్వరింగానిచరాణిద్దాసరాణిచ । తేషుసంక్రమతేదేవి తస్యాంరాత్రోయతోమరః । శివరాత్రిస్తవవిప్రొక్తా తేనసాహరవల్లభా, ఇతి ॥ కామరూపి । యాథావస్థానైర్నివృత్తే విద్యతేయాచతుర్దశీ । తత్రాత్రిస్విరరాత్రిస్త్వీతీనర్హిమృత్యుశుభావహ, ఇతి । ఈశానసంహితాయాం ॥ శివరాత్రివ్యతీకానాం సర్వపాపహరంసృణోమః । అచందాలంమమహానరకం భూర్భువఃస్వర్గానాంయకమ్, ఇతి ॥

అనెనాన్య నర్వాధికారిత్వము క్తం । తద్వ్యతివరాత్రివృత్తమేకాదశీవన్నిత్యం కామ్యంచేత్యభయవిభాగా । తత్త నిత్యత్వమవరణవిప్రారామవిప్రా నిత్యకల్పై రవగంతవ్యమ ॥ తేదన్యంతరస్థరాణివత్త్వంబి । తరాత్పరతరం నాస్తిశివరాత్రిఃసరాత్పరం । ఇత్రుంయదిశ్యత్యైకలభ్యవ్యంతిభువనైవ్యరం । జంతుర్జన్తవహప్రేణభ్రమితేనాత్రినంతమః । వక్షావక్షామహదేవి సరోసారీవతీప్రతా ॥ శివరాత్రోమహదేవం కామంభక్త్యాప్రపూజయేత్ । మాఘశుక్లపక్షౌషష్ఠితిథిశ్చైవచతుర్దశశ్చాది యిశ్చివంగంశితవృత్తః ॥ ముముక్షుఃపూజయేన్నిత్యం సలభేదీప్సితంఫలమ్, ఇతి ॥ కామ్యత్వంచఫలశృణోదవగంతవ్యమ ॥ తద్వ్యవస్థానాదపురాణేవత్త ॥ శివంతుప్రాజయిత్వాచయోగాగతిఃచతుర్దశశీం । మాతానామృతంసంసరి

చేత్సకదాచన । సర్వాస్పృక్త్యామహాభాగాః సమ్యక్సానపజాయ
తే, ఇతి ॥ కామ్యవృతస్యేశానసంహితాయాం వషణసంఖ్యావత్యతే॥

ఏవమేతద్వృతంకుర్యాత్ పృథిసంవత్సరంవరీతి । ద్వాదశాబ్దిక
మేతత్సాన్య చ్చతుర్వింశాబ్దికంతునా । సర్వాసామూహవాప్నోతి
ప్రేత్యచేహచమాశనః, ఇతి ॥

—శ్రీ అథ వీరస్వరూపక శ్లో—

ఉపవాసాదాగరణం పూజా చేతిత్రియం సమప్రీధాన్యేభ వ్య
తస్వరూపమ్ । తదు క్తంసాగరణంజే ! ఉపవాసప్రీధానేన ఇలాదసి
చహగరాత్ । శివరాత్రౌతథాతపి లింగసృష్టివిద్యేమాజనాత్ । అ
క్షయాశాలభతేభోగాః శివసాయుజ్యయాప్నుయోత్, ఇతి । యత్తు
స్కందపురాణే ద్వంద్వమైక్యేకం వాచ్యతే । అథవాశివరాత్రించ
పూజాదాగరణైర్నయేత్ । అనుండితస్యతారమగ్ని శివరాత్రియూహో
షయేత్ । సర్వాసామూహవాప్నోతి దుష్టాననశమోదతే । కశ్చి
త్పుణ్యవిశేషేణ వరీహీనోపిసంప్రమాణ । దాగరంకురుతేతస్మి నకు
పనమతాన్యజేత్ ॥ యోఃపూజయతిభక్త్యైశబుధైః ఫలతాంవరీతే,
ఇతి । తత్ అథచేత్సమలంబావ క్రిమాదశక్తవివేచనమ్ ॥

వృదోషనిశితవేదావత్యే గామ్యా । వృదోషవేదోవాయు పు
రాణైదశికః । త్రియాదశ్యస్తగేమార్యే చతస్యద్వైసనాడిను । పూ
ర్వవిద్ధాతుయాతస్మి శివరాత్రివతంచరేత్, ఇతి ॥ కామికేసి । ఆది
త్యాస్తమయేతాలే త్వస్తిచేద్యాచతుర్దశి । తదాత్రిశ్చివరాత్రి
సాన్యోత్ సాభివేదుత్తమోత్తమః, ఇతి ॥ స్త్యుత్యంతరేసి । వృదోష
వ్యాపినీగామ్య శివరాత్రిచతుర్దశి । రాత్రౌదాగరణంయన్తాత్తన్తా
త్తాం సముపాషయేత్, ఇతి ॥ నిశితవేదోనారదీయ సంహితాయాం
దశికః । అథరాత్రీయతాయత్రీ మౌనుకృష్ణచతుర్దశి । శివరా
త్రివృతంతస్మి సాన్యమైశఫలంబభేత్, ఇతి॥ ఈశానసంహితాయామ్ ॥

పూర్వేద్యురవరేద్యుర్యా మహానిశితతుడణి । వ్యాప్తానంద్యశ్యతే
యస్యాం తస్యాంతు ర్యాద్యతినరః ॥ మమప్రియశిరహ్నా మా మామ
కష్టవసుడణి మహానిశ్యన్వితాయత్ర తత్రేకు ర్యాదిదంవృతమ్, ఇతి
ఏనంచసతి పూర్వేద్యురవరేద్యురేవవా యత్రప్రదాపనిశీధో
భవవ్యా పిరత్రనిశిమాచరణీయమ్ ॥ తథాచన్మందపురాణే త్రయో
దశీయదాదేని దినము కిష్యమాదానః । నాగరేణరాత్రిస్సాన్యత్ నిశి
పూర్ణాచతుడణి ॥ నిశాద్యయేచతుడణాన్యం పూర్వాత్కృత్యజ్ఞానభా
న్వితా, ఇతి । దినము క్తిరస్తయయః । దినద్యయేపుభయవ్యాప్తి స్తున
సంభవ్యతీ, యామద్యయవద్భవభావాత్ ॥ దినద్యయేపుభయవ్యా
ప్త్యభావోపినసంభవతి, యామద్యయక్షయస్యాభావాత్ ॥ ఏకైకస్థి
దినేయద్యైకైకవ్యాప్తితత్రపూర్వేద్యు ర్నిశీధవ్యాప్తిరవరేద్యుః పృ
థోషవ్యాప్తిరిత్యై కైకవ్యాప్తేదికద్యయే సమానత్వేపి జయాయో
గవ్య పృథస్తత్వాత్ దశయోగస్యనిందితత్వాచ్చ పూర్వేద్యురేవా
షవానః । త్రయోదశీయోగస్య పృథస్త్యంబశయోగస్య నిందిత
త్వంచ స్కాందపురాణేపత్యతే । గృహ్మప్రసిన్మందపక్షీ శివరాత్రి
చతుడణి ॥ ఏకాఃపూర్వయశాః కార్యాంతిభ్యంతే పారణంభవేత్ ।
మహాతామపిపాపానాం దస్తావై నిష్కృతిఃపురా ॥ నద్యప్రాకున్వి
తాంపునాం దశయంతాంతిభిందరామ్, ఇతి ॥ యదాపూర్వేద్యుః
నిశీధామాధ్వంప్రవృత్తా చతుడణి అవరేద్యుః క్షయవశాన్ని
శీధాదర్వాగేన సమాప్తా తదాపూర్వేద్యుః పృథోషనిశీధవ్యాప్త్యా
చుభయోరవ్య సంభవాదవరేద్యుః పృథోషవ్యాప్తేరేకస్యాటసి సం
భవాచ్చ పరవిధేనైవగ్రాహ్యః । ఏతదేవాభిప్రేత్యస్త్యత్యతే ॥ మా
ఘాసితేధూతదినం కదాదిదుప్రేతియోగం యదివందకవ్యా । జయో
యతేధూతదినేన కుర్యాచ్చివస్యరాత్రిం నియక్చివస్య, ఇతి ।
యదాపూర్వేద్యుః పృథోషమాధ్వం ప్రవృత్తచతుడణి, అవరే

మ్యః క్షయవశాన్పువోషా దిర్వాగేన సమాప్తా తదాఽపరేమ్య
రావ్యప్తి ద్వయస్యాప్య భావాత్పూర్వేమ్యర్మిశిథవ్యాప్తైః సద్భా
వాజ్జయాయోగాచ్చ పూర్వేమ్యరేవోపవాసః । అశ్రావ్యోనివేకః ॥
“ దినద్వయేపి నిశీథవ్యాప్తౌ ఉదవ్యాప్తౌచ పగదావవ్యాప్తిర్ని
యామికా । తథాదినద్వయేపి పగదావవ్యాప్తౌ రేతవ్యాప్తౌచ నిశీ
థవ్యాప్తిర్నియామికా ఏకైక స్థితిదినే ఏకైకవ్యాప్తౌ జయాయో
గోనియామికః ” ఇతి ॥

అథ యోగవిశేషః

వారవిశేషణయోగ విశేషణవాయుక్తా తిస్సుశీవా శివరాత్రిః
వ్యతస్తా ॥ తథాచపరాందపురాణైః ॥ మాఘశుక్లపక్షమిదం శ్యాం రవివా
రాయదాథవత్ । భౌమోవాధగవేదతత్ కథే వ్యంవ్యోముత్తమం ॥
శివయోగస్త్వయోగౌ తిద్భవేదు తమో తయం । ల్లియోదశికలంప్యే
మధ్యేచైవచతుర్థి ॥ అలెచైవసిగీవాలీశిస్సుశ్యాం శివమదః యే
త్, ఇతి ॥ సనుయదాశ్రూర్వ విదాయోమునవాసః తదాఽపరేమ్యః తి
థ్యం జీవారణం ఉపశిథినుధ్యేశాస్త్రంతు పక్షద్వయేపిసయాసమ్ ॥ తి
థ్యం జీవారణవదనాని పూర్వమునాశ్చాని ॥ ఉపశిథినుధ్యేపారావద
నంతు స్కంధం పురాణేపన్యసే ॥ ఉపశిథి చతుర్థిశ్యాం చతుర్థి
శ్యాంతువారణం । స్మితేస్సుకస్థలమైష్ట లభ్య శేనాధవాసమ్ ॥ బి
హ్మోజోదర వధ్యేశుయాని తథానిసంజితైః । సంభిన్నానిన తిహ
భూతాయాం సారణ్యతే ॥ ఉధీ మేవసంస్థా నుపవాసనితాద
మ్ । తిథ్యం జీవారణంతు ర్యా ద్విశాశివచతుర్థి శివ, ఇతి ॥ బాధమ
స్తిద్వివిధశాస్త్రం తస్యచద్వివిధస్య శాస్త్రస్య తత్తవత్ప్రకరణో
క్తన్యాయేన వ్యవహితదీప్తవాగ్ని । యదానాయామత్రి నూచర్వాగేన చ
తుర్థి శివసమాప్యత తదాతిథ్యం జీవారణం ॥ యదాచతుర్థి శివ
మత్యమిమతిక్రాయతి తదాచతుర్థి శివభ్యే పూర్వాప్తౌ నూచ
ర్వాగ్నితి । ఇతి చతుర్థి శివారణం ॥

— ❦ —

అథ పంచవిధి నిరీయతే ॥ సాచవ్యతాదౌ పరిష్కృత్యా
హ్య । రథాచరిస్త్యుతే పరే ॥ భూమిద్ధానకథావ్యా అమాచాసా
చపూణికమా । సజజయ్యావీమునిశ్రేష్ఠ సావిత్రిప్రశము త్తయమ్, ఇతి ॥
స్కాందేపి ॥ భూమిద్ధాననీదాలి నమిత్రీవ్యతించరేత్ । నజయ
త్వాతుసావిత్రి ప్రశంతుశ్చవాహన్య, ఇతి । సావిత్రి రాజకన్యయాచీ
ర్థంసావిత్రివ్యతిమ్ । తద్వచివ్యత్త రెనశి-గమ్ ॥ కథయోమికుల
స్త్రీకౌఠ హిమియనూకరంశృణుః । యథాచిజకంవతే పూర్వం సా
విత్రి రాజకన్యయా, ఇతి । తచ్ఛపౌణకమాసా మమాచాసా
యాంచ విహితమ్ । తస్మిన్వ్యవస్థానాగ్రాహ్య ॥ ఏతదేవాభిప్రీ
త్య సారసి దుపురాశి ॥ దశకలచపూణికమాపల పితుస్సానత్వరం
దినం ॥ పూర్వవిద్ధానకథావ్యాణో గౌరవంప్రతిపద్యతే, ఇతి । ద
శాది శ్చార్థకాండే నిరూపితః ॥

[illegible]

నమోస్తుతే, ఇతి ॥ పృథ్వీకాతాపాపి ॥ పర్వణోయశ్చతుర్థోఽశ ఆ
 ద్యాః పృథివీవస్త్రయః । యోగకాలానవిభజ్యైః పృథివీకృమనీషి
 బ్ధిః, ఇతి ॥ అగ్రహాంతరి విశేషణాత్ సూర్యోదయస్య పరిము
 హూరణప్రియం యోగస్య ముఖ్యకిలా ఇతి క్తృభవతీ । పృథివీద
 త్యుక్తాఽశం నిపెథతి కాత్యాయనః ॥ నయస్తవ్యందతుభేఽశే
 యోగైః పృథివదఃకన్విత్ । రక్షాంసేదద్విలుంపంతి శుక్తరేషాననాత
 నీ, ఇతి ॥ యదావర్షప్రతివదా వుదయమారభ్య సంపూర్ణ తిథిభవ
 తిస్తదానకోపి సందేహః । యదాదాభిరదకిణీ తదానిర్ణయమాహ
 గౌభిలః ॥ అవతానేయగాసంధిః పర్వప్రతివదోభవేత్ । తదహ
 ర్యాగశ్చమ్యత పరశ్చేత్ప్రరేషాని ॥ పర్వప్రతివదాః సంధిరహ్వ
 గావతానాశ్చది । తస్మిన్నహనియస్తవ్యం పూర్వేయ్యస్తదుపక్రిమః ।
 రక్షాంసేదద్విలుంపంతి స్మిన్నపక్రిమః । పరేద్యవీష్టిరిత్యేవ ప
 ర్వప్రతివదాభివ్యయః, ఇతి ॥ లోగాక్షిరపి ॥ సూర్యాష్టైవాథమధ్యా
 నా, యదివర్షసమాప్యతే । ఉపాప్యతత్రాస్తవ్యస్తదహర్యాగ
 భవతి ॥ అవరాష్టైవహరాత్రా యదివర్షసమాప్యతే । ఉపాప్య
 తత్రాస్తవ్యస్తదహర్యాగ ఇవ్యతే, ఇతి ॥ అహ్నోమధ్యంమధ్యా
 హ్నా ఇతిత్ర్యంబిరదకిణీనమతీ మధ్యాహ్నశబ్దేనాభిధీయతే ।
 సమవసరాహ్నా శబ్దోవ్యక్తియాగః సమవసరధావిభాగ మశ్రిత్య
 బోధ్యతే । అతిపరిభోలేచావతాన శబ్దఃప్రియుక్తః ॥ శాశాకపా
 ని ॥ సూర్యాష్టైవస్తవ్యరేషాపి యదివర్షసమాప్యతే । తదోపవాసః
 పూర్వేయ్యస్తదుపక్రిమ ఇవ్యతే, ఇతి ॥ అహ్నఃసూర్యోభాగః
 సూర్యాష్టాః, అహ్నః పరరోభాగః అవరాష్టాః, అతిస్తాభ్యాం శ
 భాభ్యాం అతితానాత్పూర్వతం భాగావభిధీయతే ॥ కాలాదర్శ
 ని ॥ పర్వప్రతివదోవ్యధిమధ్యాహ్నే పూర్వతాపివా । అనన్య
 తావదాభివ్యయే నిపెథనేయోగఇవ్యతే ॥ పరశ్చేత్ప్రరేషాన్విస్తద్వినే

నావహితీభవేత్, ఇతి || నాజననెయినాం పాణమాస్యాం విశే
 ష ఉక్తస్తత్రైవ | ఆవతనాదధస్సంధిర్యద్యనావధాయ తద్దినే | పరే
 ద్యవీష్టిరిత్యాహు ర్విప్రావాజననెయినః, ఇతి || యదియథ్యాహ్ను
 త్సూర్యసంధిస్సాగ్రతదాసంధినై అనావధాయపరేద్యవీష్టిః కార్యే
 తివాజననెయి మతానునతికనఆహురిత్యధః | తథానాథామ్నాధా
 సంగ్రహకారః | మధ్యందినాత్సాగ్రనహనీ హమస్మిన్ప్రసరిష్టానస్స
 ధ్విరియంతృతీయా | సాఖర్విగానాజననెయి మత్యాతస్యాముపామ్నాధ
 పరేద్యవీష్టిః, ఇతి || ఆవతనామాధ్వమస్తమయా దర్వాగ్రదా
 సంధిర్భవతి తదాసంధిమతీతిథిః పృథమా, పృథమరాత్రౌసంధిచ్ఛేత్
 సాతిధిర్వికతీయా, తెఉధలపెక్ష్య పూర్వాష్టేసంధిమతీతిధి స్తృ
 తీయా | తత్రీపర్వకాలస్యాల్పత్వా త్సాఖర్వికెక్ష్యచ్యతే | ఎవంచనతి
 పాజననెయికం శకావపిసంధిదినాత్సూర్యేద్యుకనావధానాదికమస్తి
 వాజననెయివ్యతిరిక్తానామా వతనైతతః పూర్వంవాయదాసంధిర్భవ
 తితదాసంధినై పర్వచతుర్థాంశే ఇష్టిర్భవతి || తతోవిశేషయాహగ
 గః || పృతిపద్యప్రనిష్ఠాయాం యదిచేష్టిఃసమాప్యతే | పుంసాణీ
 యశ్చస్సేన్ద్రీయైః కథేవాచయాగవిత్రమైః, ఇతి || పర్వణశ్చతు
 ర్థాంశః పృతిపదస్త్రయోంశాశ్చ యాగకాలశ్చైవ విహితాః |
 తత్రీపర్వచతుర్థాంశస్య విషయఉదాహృతిః || పృతిపదంశానంత
 విషయఉదాహరణే | ఉపకాలేసంధౌ పృతిపదక పృథమాంశో
 యాగకాలః, నిశిధేరంధౌ ద్వితీయా శని, రాత్రీప్రాగ్నాథేరంధౌ తృతీ
 యాంశః, నవననాగ్రయోహాపరాష్టేనాథౌ పృతిపద్యథాంశ
 స్య యాగకాలత్వంపాప్నోతి, లక్ష్మపృతివిధాన, 'నయాస్యం
 దతుర్థాంశే' ఇతి స్తృత్య, 'అస్త్యుకేనిసయా' యాగవిషయపద్య
 తెతిచేన్దైరమ్ | వృద్ధశాతాతపేన పృతిప్రసవాధిధానాత్ || సంధిర్య
 దాపరాష్టే పృత్యాగంప్రాగ్విశేషాని | కుర్వాణాపృతిపద్యాగ

చతుర్థే-పి నదువ్యతి, ఇతి || కాలాదశే-పి || చతుర్థః పర్యణో
యోః శః యోః పృతిపదస్త్రయః | అద్యా సస్యాశ్చతుర్థో పియా
గకాలదాహ్యుతః, ఇతి || తస్యాః పృతిపద శ్చతుర్థో వ్యుత్థో యా
గకాల ఇత్యర్థః | ఏవంతర్హితథాంతే యాగపృతిషేధో ని
ర్విషయస్సాదితిచెన్నేనమ్ ||

— నంద్యకాలః —

నద్యకాల విషయేచరితాథాత్వాత్, తంచవిషయందర్శయతే,
కాశ్వాయసః || నందీశ్చేత్సంగవాదూర్ధ్వం ప్రాకేపదావశానా
ద్యవః | సాపేణమాసీ విజ్ఞేయానద్యకాలవిధాతిధిః, ఇతి || భా
మ్యధానంగ్రహకారో-పి | అనావహితంచాస్తరణాపవాసః పూర్వే
ద్యురేతే ఖలుపేణమాస్యాం || అవతానాత్ప్రగ్భది పర్వసంధిః
సస్యస్తబావాక్రియతే సమస్తమ్, ఇతి || కాలాదశే-పి || పూర్ణే మా
పృతిపద్మంధి ర్భదిసంగవమంతరా | అవతానంచస్యాత్తహితా నద్యక
కాలవిధిర్థావే, ఇతి || అపస్తంబో-పి || పేణమాస్యాం త్వనాన్
ధాన పరిస్తరణాపవాసాః, సవ్యావానద్యస్కాలాయాం సర్వక్రియ
తే, ఇతి || సంగవానతానయోనుధ్యే పేణమాసీ పృతిపదాస్సం
ధౌ నతిసంధిదిన-త్పూర్వే ద్యురాన్ అనావధానాధి పరిస్తరణాంతం
సంధిదినేవా అనావధానాదికం సర్వక్రియకాంత్యర్థః | ఏవంచసతి
పృతిపద్మతుర్థాంత పృతిషేధపదసమత్య విషయో సావకాశమ్ | వి
శ్వతియాపాయా ఇష్టేస్తుకాలమాహ, కాశ్వాయసః || అవతానాత్ప్ర
గ్భది పర్వసంధిఃకృత్వీతు తిస్తిస్సృకృతిం వికృత్యాః | తత్రైవయా
గః పరతాయదిస్యాత్తస్తిస్సృకృత్యాః పృకృతేః పరేద్యవి, ఇతి || అ
వతానేతతః పురోవాపర్యసంధౌ తిస్తిస్సంధిదినేవృథమంపృకృతియా
గకృత్యాన్ పశ్చాద్వికృతేః సంబంధియాగః కర్తవ్యః | యద్యావ
దావతానాంతః సంధిర్లదావతాన విశ్వయాగస్సంధిదినే కర్తవ్యః ||

సూవాస్యభవతి || అనెనన్యాయేన పట్టతికావన్తా ఘటికాత్మయే
యోజితే అష్టాదశఘటికామావాస్య భవతి | తథానత్యావత్కనా
సూర్యం సంధిభవతి | వదేవ.న.భ.విజ్ఞాయ తదనుసారితాన్వ
భావైస్త్వేతి సప్తేయే ||

అథబోధాయన కాత్యాయన మతానుసారిణామ

మావాస్యాయాం విశేషః ||

బోధాయన కాత్యాయన మతానుసారిణా మమావాస్యాయాం
విశేషమామా కాత్యాయనః || సిగీవాల్యసరాష్ట్రాచె న్మగావస్తంబ
సాయమాం | సాయామ్నాద్విత్రిసంగిచె త్సాబోధాయనకణ్వయోః,
ఇతి | శ్రాద్ధేష్యమేవతిథిగోహ్య | యతిస్సపివాహ || చతుర్దశి
దినాంతేతు చతుస్త్రిఘటికాయది | అమాభూతేచకర్తవ్యం శ్రాద్ధం
వాజసనెయిభిః, ఇతి || కాలనిజాయే || అస్తవయాదర్వాకోన్వల్ప
మావాస్య పెజాయామపి చతుర్దశ్యాం శ్రాద్ధానన్విధానే కర్త
వ్యే, ఇతి | ఏతచ్ఛ్రీఢిసామ్యేదప్రవ్యం | అథక్షయేతు అస్తవయా
త్పూర్వం చతుర్దశ్యనువృత్తానపి తస్మిన్నేకదినే శ్రాద్ధానన్విధానే ||
తథాచబోధాయనః || చతుర్దశీనునః ప్రాతాం ద్వితీయాక్షయకా
రణే | చతుర్వింశమాయాంసాన్వ ద్భూతేకవ్యాదికాఃక్రియాః, ఇతి ||
అస్మాద్రథః || చతుర్దశీనుః ప్రాతాం అస్తవయాదర్వాంశివతిశనీ అధి
కావా, ద్వితీయాక్షయకారణే ప్రతిఃద్ధినే సాయామ్నావతిశనీ అ
త్కామాయాంచరుః స్థాలీపాతః ఇష్టిశ్చసౌత్, భూతేచతుర్దశ్యాం
కవ్యాదికాః శ్రాద్ధానన్విధానే ఇస్మాద్రథః || నవీవ || చతుర్దశీచతు
ర్యామేష్వమావాస్య నదృశ్యతే | తోభూతేప్రతిపద్యతే భూతేక
వ్యాదికాక్రియా, ఇతి || అస్మాద్రథః || యదాచతుర్దశీదినే చతుర్థ
యామే అమావాస్యనదృశ్యతే శివోభూతే అమావాస్యాయామస్త
వయాత్పూర్వం ప్రతిఃద్వ్యతే తదాభూతేచతుర్దశ్యాం కవ్యాది
కాక్రియైతి || స్త్యవ్యంతరేపి || అమామాంతుదివాయత్తా ప్రతిపద

తికాగివా । నమోవేసి మంత్రి సాన్నిధ్యిని ప్రసన్నుచేత్ ॥ ద్వి
 తమో స్వమయేకాలే ముక్తికై కాపిర్యుతే । అత్రయాగంనకుంఠి
 విశ్వే జేవాపరాభులు ॥ ద్వితియోదివాయుక్తా నాద్యైకావృతప
 త్రిభా । అనూహ్యచంద్రే లతే యాగస్త్రానిమాప్యతే, ఇతి ॥
 పూర్వేయగ్నిసంహారాదానానాగ్నింబంబం యాగసమాప్తిర్యగః ।
 బోధాయకః ॥ యదాచంద్రో శమయే తేనది సుఖాలయేత్ । అ
 మావాస్వానీ మమాణా సదైశ్చాద్ధమదరేత్, ఇతి । అస్మాగ్గః ॥ చ
 శుదశ్చ స్తురీచుఃకయామగ యదామావాస్యసూర్యురపేత్ స్వప్నే
 త్, సాచపునః క్షీచమాదావరేహ్య వ్యగ్రః ధృయోమే పృతిపయ్య
 క్తాః తైవ అమావాస్యస్సప్త చంద్రః శివిన వివశ్యాద్ధానాన్విధానే
 కుర్యాదతి । బోధాయకః స్వధాతామో ॥ ద్వితియాత్మనుమాతా
 చేత్ పృతిపద్యాపరాష్టికే । అవాన్విధానం చంద్రశ్చాం పరేసాన్స
 మవగ్నశ్చ త్, ఇతి ॥ పృతిపద్ధినేసామగ్ననాదమామోవృత్తిర్యగః ॥
 కాలాదశేపి ॥ భూతేనవ్విరేతిర్విస్తుస్వసాశ్చంశసన్త దగ్నసంత
 ఇతి । పృతిపద్యస్తమయాత్పూర్వం ద్వితియాత్మనుమాతా చేత్తదా
 భూతచంద్రశ్చాం మహ్వాధానం, । ఇన్దిస్తుస్వః చంద్రశ్చాం అవరే
 ద్యుభవేత్ ॥ అస్తాత్ స్వః చంద్రస్యగర్భానాత్ చంద్రశ్చాం పృతిపద
 నాదుత్తాదినే చంద్రస్యవగ్నసంత త్పృతిగ్నకేతవ్యే యథః । త్రి
 ముమాణేతి ఘటికామాన్విసాన్విభ్యవలక్షణమ్ ॥ అరాగ్నిస్తవయా
 ద్యత్ర ద్వితియాఘటికావేత్ । తదాయాగంనకుర్వీతదాచంద్ర
 స్యదశానాత్, ఇతి స్మృతే ॥ చంద్రవగ్నసరాహిన్య మేనాభిషే
 త్యబోధాయన కారికానుత్యతే । ఇచ్ఛేరలంపృతిపదోహ్నిరదేననా
 ద్యస్సప్తాప్తవాయత్య భవంతిస్తాత్ ॥ క్షీణాసునాదీమదినస్సూర్యక
 ల్పాగ్నృద్ధౌబుభవెద్వివేచయః, ఇతి । అయమథః ॥ అమావాస్యతిథి
 శ్శంబంధినీమనాధీమ క్షీణాసునాదీమ తస్మిన్ దినే అస్తమయాత్పూ

[illegible]

స్వతిమంత్రఫల - ధర్మశాస్త్రే

భ్యుదేతి త్రేధాతంతుల నివృత్తజన్మభయమస్మిన్మనగ్నయంగా
 త్రేపురోహాశమహాకపాలం కుర్యాత్ ఇత్యాదినా । సాయంబ్ధి
 హంతః హవిషినిరుపైసతి శతకోధ్వం పూర్వస్యాందిశి చంద్రమ
 న్యుదితేయదైవగుణ్యం తదేనవైసంజ్ఞం హోమదినే వశ్యమిదిశి చం
 ద్రాదయేభవతితి । ఏవేనహోధామన మతముపొద్బలమే సుతర
 “యస్మిన్నహనిపురస్తాత్పశ్చాత్సామోనవృశ్యతే తదహోవ్యజేరితి ।
 చంద్రదర్శనోపేతాయాం శుక్లశ్రవణవిధయంగానుష్ఠానే పాపముత్పన్న
 మానా కాత్యాయనః ॥ యజనీయహిసోమశ్చే ద్వాపరద్యౌఽదిశిభ్య
 శ్యతే । తత్రేవ్యాహృతిభిర్హోతాం దండం చ ద్యాద్విజాతయే, ఇతి ।
 యత్తుబోధాయనవచనమ్, “మధ్యాహ్నత్పరతాయత్ర చతురదశ్య
 నువతతే । సినీవాతిమసాక్షేయా పితృకార్యేతునిష్ఠా, ఇతి । త
 ద్బోధాయనీయ వ్యతిరి క్రవినయమ్ । అన్యథాపూర్వోక్తవచననిదయ
 విరోధస్యైత్ । పౌర్ణమాసాన్యం బోధాయనచతురదశ్యం వి
 శేషపర్వనాత్ । వాజసనేయినామేవ విశేషపర్వనాత్ వాజసనేయివ్య
 తిరిక్తానాం సర్వేషాంపూర్వోక్త నివవ్రకారోవగంభవ్యః ॥

❖ ఇతీష్టికాల నిర్ణయః ❖

❖ త్రి సక్షత్రి నిర్ణయః ❖

అథ సక్షత్రినిర్ణయతే । త్రివిధాన్యైః ధేయః ॥ తస్మిన్సక్షత్రివిహిత
 రాత్రా యస్మిన్నస్తమితోంది । యస్మిన్నదేతినవితా తస్మిన్సక్షత్రిం
 దినంభవత్, ఇతి ॥ అయమథః ॥ ద్వివిధోనక్షత్రి సంబంధికాలవి
 శేషః । అహోరాత్రోదినంద, అనుష్ఠేయం కర్మాసిద్ధివిధమ్ ॥ అహో
 రాత్రీసాధ్యం దినసాధ్యం చ । ఉపవాసైకభక్త్యాదిక మహారాత్రీసా
 ధ్యం । యద్యప్యల్పకాలనిర్వాహ్యం భోజనమేకభక్త సక్షయోన్యవి
 నూపన్యత్రాపితి స్మిన్నహోరాత్రీభోజనాంతరస్య ఏకభక్త్యాదినహా

శ్రీకృష్ణాయ భోజనాంతర పరిత్యాగసహితస్త్రేయ సకృద్భోజనస్త్రేయకథ
 క్లాపి స్వరూపత్యాగదహారాత్ర సాధ్యత్వవివక్షణమ్ ॥ దానవ్యతశ్చ
 ద్దానామహస్త్రేయ కర్తవ్యతయా దానాదికందినసాధ్యమ్ । తత్రా
 వవాసాదౌ నిశీథవ్యాప్యస్తమయ వ్యాపివాసక్షత్రంగాగ్రహ్యం । వ
 తహానాదౌతు సూర్యోదయవ్యాపినక్షత్రం గ్రాహ్యమితి ॥ తదుక్తం
 హిందపురాణాదౌ ॥ తత్రైవోపవసెద్వక్షేయ నిశీథాదభోభవే
 త్ ॥ దానవాసేయత్వక్షం స్యాత్తద్ధిక్తైకభక్తయోః, ఇతి । ఉపాపిత
 స్త్రేయనక్షత్రం య స్త్రీన్వాస్తమియాద్రుపిః ॥ యజ్యతేయత్రవారామ
 నిశీథగోసానహ, ఇతి । అస్తమయయోగముఖ్యః ॥ నిశీథయోగోను
 కల్పః ॥ సిన్ధుధమోత్తరే ॥ సాతిథిస్తద్వపినక్షత్రం య స్త్రీన్నభ్యుది
 త్తారిపిః ॥ తియశ్శిమోఃశివర్విత హృన్వద్ధీనకారణమ్, ఇతి ॥ ఏత
 దుతవాసవ్యతిక్త వ్రతాదివిషయమ్ । యద్యప్యత్ర సూర్యోదయకా
 లే నక్షత్రావద్భావమాత్రం పరిత్యజేనతుతత్పరిమాణవిశేషః । తథాపి
 త్రిముహూర్త పరిమాణస్య తిథిమకృక్షప్రత్యాస్త్రస్నాన్యయేన “ఉద
 యాద్యిముహూర్తస్థం నక్షత్రం వ్రతదానయోః” ఇతి వచనేనచ ఉద
 యాదితి త్రిముహూర్తవ్యాపి నక్షత్రంగాగ్రహ్యమ్ ॥ నక్షత్రశ్చాద్ధేతు
 లానాన్యోన్య స్థాన్వయశ్చాద్ధికాలత్వేన తద్వాప్యప్తిరాశ్యయణీయా ।
 ఏవావిన్యూధాంయోగః దానవాసాదౌ అస్తమయవ్యాపీగ్రాహ్యః ॥
 దానాన్యోన్యోదయయాది త్రిముహూర్త వ్యాపీగ్రాహ్యః । శ్చాద్ధేతు
 క్తమికాలవ్యాపీ గ్రాహ్యః ॥ బవాదికరణానాం తిథ్యధాపరిమిత
 స్త్రేయ దిగద్యయవ్యాపిత్వ సందేహభావాదుదయేస్తమయేవాయ స్త్రి
 ననే కరణద్భావః తస్మిన్నైవదినే తత్కర్మానుష్ఠేయమ్ । నర్థ
 శ్చాతిగ్రహణాది కాలోన్వేమిత్తికస్మాదాదిపరగణా నిరూపితః ॥

ఇతి శ్రీ వైద్యన ధర్మశ్రితి విగదితే స్త్రుతిముక్తాధరే

కాలనిరూపణం సామపందఘః పరిచ్ఛేదః

స మాప్తః

శ్రీమద్వైష్ణవ విమన్తు.

శుద్ధశుద్ధ పత్రికా.

—ప్రతి—

పుట	పజ్జా	అక్షరము	పుట్టె
౧	౧౬	చవనా	చవనా
౪	౧౭	పకన	పకన
౬	౧౮	సర్వానా	సర్వానా
౧౦	౬	అష్ట	అష్ట
౧౪	౧౭	గ్రామ	గ్రామ
౧౫	౨౩	తామ్రపురి	తామ్రపురి
౧౫	౧౩	దామ్రపురి	దామ్రపురి
౧౯	౧౨	సశీధా	సశీధా
౨౧	౧౪	శక్తి	శక్తి
౨౪	౧౬	తెలు	తెలు
౨౯	౭	దామ్రపురి	దామ్రపురి
౩౧	౨౦	పరిశు	పరిశు
౩౭	౮	పులిసా	పులిసా
౩౮	౧౨	భుజి	భుజి
౪౩	౧౫	సేయ కానినా	సేయ కానినా
౫౫	౧౯	భుజి	భుజి
౫౫	౨౫	౫౫	౫౫

